

Qarqaraly

Газет 1930 жылдың 7 қарашасынан шығады

27 сәуір 2024 жыл Сенбі №17 (11 967)

<https://qarqaralygazeti.kz>

www.facebook.com/qarqaralygazeti/

[qarqaraly_gazeti](https://www.instagram.com/qarqaraly_gazeti)

karkaraly_too@mail.ru

1 мамыр – Бірлік күні

Тәуелсіздіктің темірқазығы

«Алтау ала болса – ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса – төбедегі келеді» деген қарға тамырлы қазақтың тамыр-тегіңдегі асыл қасиеттердің бірі – татулық пен ынтымақтастық. Бүгін ғана емес, бағзыдан, мыңжылдықтардан бері бүгінге ұласып, Қазақстан қазір басқаларға берекелі бейбіт өмірдің шамшырағы – қарусыз әлемді үлгі қылып отыр. Ол өз алдына бір әңгіме. Алайда, түптеп келгенде, астарынан төкелісіз тату-тәтті өмірдің елесі ту көтеріп шыға келеді.

«Айтар болсаң, Алланы айт» (Бұқар жырау) деген Алаш баласының елдік ұраны мен ұлттық ұстанымын бүгіннен ғана емес, түп-қиянынан бастап жазбай тануға болады. Халқымыздың қаны мен жанынан қайнап шыққан, ұлттық қоданың төлқұжаты – жыраулар поэзиясын қараңыз. Бірлік пен ынтымақсыз ісің оңбайды дегеннен басталады ләмі. Бұқар жыраудың XVIII ғасырда «Бұл, бұл үйрек, бұл үйрек, бұл үйрек» деген өлеңімен, «Бұл үйректен болыңыз. Судан суға шүйгумен, Келден келге қоныңыз. Байлар ұғы шоралар Бас қосыпты десін де! Маң-маң басып жүріңіз Байсалды үйге түсіңіз. Айнала алмай ат өлсін, Айыра алмай жат өлсін, Жат бойынан түңілісін, Бәріңіз бір енеден туғандай болыңыз» дегені XX ғасырдағы Абайдың «Біріңді қазақ, бірін дос, көрмесең істің бәрі – бос» идеясымен астасатыны – кездейсоқ емес! Бейбітшілік пен татулыққа үндеген Бұқардың бұл ойы бүгінгі ынтымақ пен тұрақтылықтың түпқазығы, тұма бастауындай сезіледі. Жоғарыдағы жырау өсиеттері бүгінгі Қазақстанның іргетасы болып қаланып жатқандай көрінеді. Қазіргі Қазақстанның іргесі бірлік пен бейбітшіліктен, татулық пен ынтымақтан тұрады.

Ендеше, бізге бірлік пен елдік туын көтергеннен басқа түк те қалған жоқ! Сонау Алтын Орданың дәуірлеп тұрғанында Сарай-Бату, Сарай-Беркеден сегіз қиыр шартарапта қандай халық болса, солардың қайқайсы да табылар еді дейді тарих. Ұлы Жібекжолының кіндігі

болған Ұлы Даламыз. Тіпті кейінгі Қазақ хандығы кезінде де солай. Сарайшық, Сығанақ, Сыр бойы қалаларында сауда керуендері арқылы өркениет қайнап жатқан. Кейінде іштен іріп, бүйректен бөлінсек, «бөліп ал да билей бер» деп ірікті салған басқыншы жұрттың қитұрқы қияндай шашырап кетпепіз. Өйтпесе, «таспен атқанды аспен ат» деп өсиет қалдырған ел алауыз болды дегенді өзі ақылға сыймайды. XX ғасырда арып-ашып тыйтығы құрыған, онымен қоймай, репрессияға байланған кездің өзінде тағдырдың айдауымен жер ауып келгендерге кеңқолтық бауырмалдық танытқанымызды қайда қояды әлем? Түк көрмеген тобырлық өркениеттің өкілі болса өйте ме? Өзі жетпей отырғанда, бықырт тигендей тырқыратып қуып шықпай ма? Жоқ, олай етпепіз. Үлкен ерелі елдің текті тұқымынан екендігімізді танытып, тағдыр айдауымен келгендерге жарты нанымызды бөлісіп, бауырымызға басыппыз. Елдігімізді көрсетіптіз. Немісіңе, көрісіңе, жер ауып келген жөйітіңе болсын... Азаттықтың алғашқы жылдарында да елде жағдай мез еместі. Өліара. Осындай өткелекте, жаза басса жазым болар қылдан жіңішке, қылыштан өткір тұста ұлттың қантанырында қайнап жатқан деңгәр қасиет қайта ояныпты. Демек, Алтын Орда дәуірі, Қазақ хандығы заманынан бойына сіңген ұлттың ұлы қасиеті өшіп кетпепті.

Тәуелсіздіктің темірқазығы тұтастық десек, алтын арқауы – бірлік пен ынтымақ. ынтымағы ұйған Отанымыздағы келісім мен қауымдастық. Берісі адамзат баласының бір-біріне деген бауырластығы мен досқөңіл ізгілігі. Ал, ізгілік үстемдік құрған жерде, зұлымдыққа жол жоқ. Адамзат бір-біріне

бауыр тартып, бірлік орнай бастағанда барып береке шөгеді. Татулық пен ынтымақтың төбесі көрінген жерден ғана тұтастық пен елдіктің туы көтеріледі. Кісі баласының арасындағы азғантай ғана жақындықты, азғантай ғана көңіл осындай үлкен дүниелерге бастайтынын ертеден білген азамат қазақ. «Көңіл көңілден су ішеді» дей ме, әйтпесе. Адам бойына қуат бітіретін көңіл болса, сол көңілдің өзі қуатты екінші бір көңілден алатын болып тұр ғой сонда. «Қай жеріңнен көңілге қуат қылдық, Қыр артылмас болған соң – мінсе қырқын» депті Абай. «Басбасына би болған өңкей қикым, Мінекей, бұзған жоқ па елдің сиқын?» деген де кемеңгер Абай. «Аққу, шортан һәм шаян» болып өзі білген жағына бұра тартса, елдің ынтымағы бұзылады екен. Жоғарыда біз атаған «бөліп ал да билей бер» содан шығады екен. Ендеше азаттығымызды баянды етудің төте ынтымақ пен бірлікте жатыр деген сөз. Сол азаттықтың арқауы тұтастыққа болғанда, оның алтын тамыры сонау бағзыдағы қазақтың ақылманы, идеологиялық көсемі Бұқар жырауда, беріге келсе Абайда болып тұр ғой. «Бұл, бұл үйрек, бұл үйрек, Бұл үйректен болыңыз» деп, құсқеш құстың топтанып ұшқанынан ғибрат тартқан Бұқардың жыры. Топталып ұшқан үйректен мысалының соңында «Айнала алмай ат өлсін, Айыра алмай жат өлсін, Жат бойынан түңілісін, Бәріңіз бір енеден туғандай болыңыз» демеді ме Бұқарекен?! Кемекей әулие атанған абыз жырау бұл жерде ұлттың кемеліне келіп, өз қадіріне жетуін айтып тұр. Қадірің қайтса, бәрі қайтады! Қадірімізді қашырмау жолында күресейік онда.

Ерзат ЕРМАҒАМБЕТ

Құрметті аудан тұрғындары!

Баршаңызды 1 мамыр – Қазақстан халқының бірлігі күнімен шын жүректен құттықтаймыз!

Біз – бірлік пенен татулықты ежелден қастер тұтқан халықпыз. Ауызбірлік пен елдіктің арқасында талай қиындықты еңсеріп, биік асуларды бағындырдық.

Бірлік пен татулық-берекелі өмірдің бастауы, мемлекеттегі тұрақтылықтың негізі. Бұл мұзғымас қағида – өрісті де өркендетті қоғамның негізі ұстанымы, айнымас құндылығы.

Бүгінде мемлекетімізде талай ұлттар мен этностар бір шаңырақтың астында бейбіт өмір сүріп келеді. Қиын-қыстау заманда түрлі ұлттар қазақ халқының кеңпейіл мейірбандығын көріп, қамқорлығына бөленді. Тағдырдың теперішін көріп келген түрлі ұлт өкілдері халқымыздың қолдауына ие болды. Тарих талай ұлттарды бір арнаға, ортақ шаңырақ астына тоғыстырды.

Бүгінде еліміздегі ұлттардың бекем бірлігінің арқасында қуатты да дамыған, әділдікті ту еткен мемлекет құрудамыз. Елімізде қашанда ұлттарлық достықты нығайтуға, ішкі тұрақтылықты сақтауға, ұлттардың өзара сыйластығы мен келісіміне ерекше мән беріледі. Бірлігі мен тірлігі жарасқан, достығы бекем, мақсаты ортақ халқымыздың абырой-мәртебесі де әркезде биік екені сөзсіз.

Қадірменді ағайын!

Халқымыздың бірлігі ажырамай, еліміз еңселі, тірлігіміз адал, келешегіміз кемел болсын! Әр шаңыраққа шырайлы бақыт, берекелі де баянды өмір тілейміз!

Әділжан АРҒЫНОВ,
Қарқаралы ауданының әкімі

Саят ОСПАНОВ,
Қарқаралы аудандық мәслихат төрағасы

Жаңа тағайындау

Аудандық сотта – жаңа судья

Қазақстан Республикасы Президентінің 2024 жылғы 19 сәуірдегі №523 Жарлығымен Жазира Сәулеханқызы Абдрахманова Қарқаралы аудандық сотының судьясы қызметіне тағайындалды.

Ж.С.Абдрахманова 1988 жылы Қарағанды кооперативтік институтын «Бухгалтерлік есеп және шаруашылық қызметін талдау» мамандығы бойынша, 2005 жылы Е.Бекетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетін «Заңтану» мамандығы бойынша тәмамдап, «экономист», «заңгер» біліктіліктерін алған.

Мемлекеттік қызметке дейін Нұра аудандық тұтынушылар қоғамында есепші, Қарқаралы аудандық

тұтынушылар қоғамында есепші, бас есепшінің орынбасары, «Бірлік» аудандық кооперативінде, жеке кәсіпкерде есепші қызметтерін атқарған. 2009 жылдан бастап Қарқаралы аудандық сот өкілшісінің бас маманы қызметін атқарған. Жалпы мемлекеттік қызметтегі еңбек өтілі 15 жылды құрайды. Тұрмыста. Екі баласы бар.

Қарқаралы аудандық сотының баспасөз қызметі

Абайлаңыз, алаяқ!

Бүгінгі күні кең таралған қылмыстардың бірі – ол алаяқтық. Қазіргі дамыған заманда алаяқтар азаматтардың атынан онлайн несие алу және адамдардың интернет-алаяқтық өсерінен қарызға батуы проблемаға айналды. Интернет желісінде жасалған қылмыстар, оның ішінде әлеуметтік желілерде вирустық сілтемелерді тарату туралы хабарландырулар көп кездесуде.

Қашықтықтан жасалған қылмыстарды талдау көрсеткендей, дайындалған немесе жасалған телефон алаяқтық қылмысының белгілерінің бірі алаяқтар «Банк қауіпсіздігі қызметкерлерінің» рөлін атқарып, телефон арқылы сөйлесу барысында банк картасы (банк картасының нөмірі, сондай-ақ CV-код) бойынша ақпарат алған кезде болады.

Адамдардың жеке басына қатысты көптеген дербес деректерді бөгде адамдардың қол жеткізуі интернет-алаяқтыққа алып келеді. Бұдан бөлек, әлеуметтік желілерде төлқұжаты бар кез-келген бала несие алуға мүмкіндігі бар деген көптеген ақпаратты табуға болады. Кейбір жерлерде олар тіпті төлқұжат қажет емес деп жазады.

Болашақта интернет-алаяқтықтың даму деңгейін, оның қауіптілік дәрежесін болжау мүмкін емес. Бұларға қалай төтеп беруге болады? Алаяқтар кез келген нөмірді қолдан жасап, сол нөмірден түрлі SMS жолдап, сендіруге тырысады.

Интернет-алаяқтардың құрбаны болмаудың сақтық шаралары

Сондай-ақ, кейінгі шыққан түрінде құқық қорғау органдарында істейтін адам ретінде таныстырып, қызметтік куәлігін, жеке куәлігін, қауіпсіз есепшоттың реквизиттерін, өзге де нұсқаулықтарды жолдап отырады. Қазір заман дамығалы алаяқтық әдістерінің де небір түрі қоса шығып жатыр. Заманауи технологиялардың көмегімен банктің байланыс орталығының нөмірін қолдан жасап, содан хабарласқандай кейіп танытады. Тағы бір айта кетерлігі, алаяқтар Қазақстанда ғана емес, тіпті басқа елде де отырып, алдап түсіруі өбден мүмкін.

Мұндайда не істеу керек? Ең алдымен, есіңізде болсын! Санаңызға мына нәрсені түйіп алыңыз. Сізге қатысты бір мәліметті растап, Сіздің атыңызға тіркелген картаны білу үшін мемлекеттік орган қызметкерлері де, банк менеджерлері де Сізден сұрап жүрмейді. Ол үшін ақпараттық жүйелер бар. Сол жерден қарап, біледі. Сондықтан банк менеджерімін деп, не полиция органдарының өкілімін деп сауалдар қоя бастаса, одан бірден күдіктену керек. Нақты сол жақтан хабарласып тұр ма, жоқ па күмәнданған кезде телефон тұтқанын қойып тастап, нақты байланыс орталығының өз нөміріне хабарласу керек. Мазасын ала-

мын деп уайымдамаңыз. Осындай себеппен, нақтылау үшін хабарласқаныңызға еш қызметкер ренжімейді. Өйткені анықтауға құқығыңыз өбден бар. Бастысы, қобалжымаңыз, артық уайымға салынбаңыз. Ой-

ланбай шешім қабылдап, жеке деректеріңізді біреуге жолдамаңыз және айтпаңыз.

Әдетте алаяқтар әлеуметтік желілерге жалған интернет хабарландырулар орналас-тырады немесе аккаунт пен арнайы бет

ашып, сайт жасап алады. Ең жиі кездесіп жүрген интернет алаяқтықтың түрлері: интернет арқылы сауда жасау және қызмет көрсету, сондай-ақ өздерін банк қызметкері ретінде таныстырып, жеке деректерді иемдену және бөтен біреудің атынан онлайн-несие рәсімдеу арқылы жасалатын қылмыстар болып отыр.

Интернет алаяқтардан сақ болудың қарапайым қауіпсіздік шаралары:

- дербес деректерді, пластикалық карталардың мәліметтерін, кодтарды және құпия сөздерді ешкімге хабарламауға;
- Белгісіз әрі тексерілмеген сайттар арқылы алдын ала төлем жүргізуге, күмәнді мәмілелер бойынша ақша аударымдарын жүзеге асырмауға;
- ұялы телефон мен компьютерге белгісіз қосымшаларды орнатпауға;
- кез-келген сілтеме бойынша өтпеуге, спам хабарламаларға сенбеуге шақырамын;
- Осы талаптарды сақтау арқылы әр адам алаяқтардан өзін қорғап жүре алады.

Жанбота АМАНГЕЛДІ,
Қарқаралы ауданы
прокуратурасының прокуроры

Проза

Жайма шуақ жаз айы. Шағын ауылдың ішін ерсілі-қарсылы шаңдатып жүрген қорапты көк машина әлде бір көше қилысына жете бере кілт тоқтады. Кабинада отырған екі жігіт көшенің арғы басында келе жатқан жас қыздан көз алмай қарап қалған. Қарауылға алғандары соған ұқсайды.

— Өні,әні! Қарашы! Мен іздеген қыз, өзі келе жатыр! — деді жерден жеті қоян тапқандай лепіре сөйлеген қараторы кексе жігіт,қуанғаны сонша рөлде отырған серігін иығынан бір нұқып жіберді.

— Қара, қара! — деді ол екпінін баса алмай, құстың қауырсынындай үлпілдеп келе жатқан жас сұлуға жанары байланып.

— Жолымыз болды, деген осы! Сауғабай! — деді ол жүргізуші досына бұрыла сөйлеп:

— Машинаға мінгізу маған серт, ауылға жеткізу саған міндет. Ал, дайында!Аттың басын бұрып, қамшы басуға әзірлен! Осыны айтып болғанша қыз да қол созып жерге жақындап қалған. Сол сәтте: «Іске сәт!» деп машинадан жылдам түскен әлгі жігіт қызға қарсы жүрді.

— Паушіркін! Өз көзіме сенбей тұрмын, Айтолқын, сенбісің!? — деді. Мына дауысқа жалт қараған қыз ордандап алдынан шыққан тығыз денелі, кеспелтек адамға шошына қарады. Жігіт болса қызды ішіп-жеп көз алар емес. Күн қағып, жел кемірген кескіні де сояудай қара екен.

— Бәрекелді, танымадың ба? Мен Әли ғой. Сәбітбайбек, Айсұлу деген өпке, жездөң есімде ме? — деді. Сонда ғана қыздың өңі жылынып, қорқып қалғанын жасыра алмай:

— Аға, мен сізді мүлде танымай қалдым, кешіріңіз, — деп ақталғандай болды.

— Оқасы жоқ. Біз деген ауыл адамы, күнде көрмеген кісі тосаңсиды, — деп қыздың алды артын орап, күле сөйлеп: — Мен үйлеріңді ұмытып қалыппын. Өйтеуір, бір келгенім есімде, осы манда шығар деген, жоба ғой... Көп болды мұнда ат ізін салмағаным, жұмыспен жүр едік. Құда мен құдағиға сәлемдесейін дегем. Құр амандық, басқа шаруа жоқ, — деп жан-жағына қарап, қолдарын сермеп, даусы құбылып, желпіне, даурыға сөйледі.

— Онда үйге бара беріңіздер. Папам да, мамам да үйде. Мен дүкенге шыққан едім. Қазір келемін. Біздің үй анау сұр шатырлы, мына қатардағы үшінші үй, — деді даусы сыңғырлай сөйлеген қыз әлгінде өзі келген жақтағы қатар түзеген үйлерді нұсқап. Жігітте қыздың сөзін іле жөнеліп:

— Сені тоса тұрайық, Айтолқын. Бірге барамыз, асығыс емеспіз, — деді қыз алдында әрі ұстамды, әрі сыпайы көрініп.

— Онда өздеріңіз біліңіздер, — деп қыз енді бұрыла берген де:

— Айтолқын, қайда кеттің, машинаға мінсей-ші. Шаңдатып жаяу жүресің бе?! — деді сөзі де, өзі де салмақты көрінген ол, «Машинамен тез барып келесің», — деп қамқорсып, қызды арбағандай болған. Оның үстіне қалтасынан темекі алып шылығын тұтатып жатты. Қимылы мен сөзіне қарағанда өзі машинаға мінбейтін секілді, солай екен деп қалған, Айтолқын сәл бөгеліп барып, «жарайды, боса босын, онда тез барып келейің» деп машина кабинасына отыра кетті. Осы сәтті тосып тұрған Әли де қызды өкшелей келіп, кабинаға жармасты.

— Ой,Айтолқын, кездескенің қандай жақсы болды! — деп,өзіміс сөйлеп, қызды жанамалай шайы көйлектің етегің баса қонжыған ол, көзі ұшқын атып, жүргізуші досына «бас қамшыны» дегендей белгі берді.

— Қалай, Айтолқын оқуың бітті ме? — деп қыздың таңырқауға да, күдіктенуге де шамасын келтірмей лепіріп келеді.

— Иә, аға оқуым біткен. Қырқүйектен бастап жұмысқа кірісемін.

— Жұмыс деген жақсы ғой,тұрмысқа шығу ойыңда бар ма? — деді ол әлгіндегі сыпайы қалпын жиып қойып, қызға сүйенсе, шұлына қарады. Мына сөзді көңіліне кіді алған жас қыз, сәл тосылып үнсіз қалған. Сонда да сыпайылық сақтап:

— Әли аға,әзірге ондай ойым жоқ,біреу жыл ата-анам көмектесем, қалаға көшіріп алсақ деймін.

— Тосып жүрген біреуің бар шығар, сендей сұлу құдаша бізге де керек, — деп әңгіменің тұздығын қоюлатқан Әли, көмейін тескен мөрез ойын өзінше жұмбақтай жөнелді. Мына сөз қыздың көңіліне тікенше қадалды, содан да болар, ол төңірегіне жалтақтап:

— Ағайлар, сіздер қайда барасыздар? Дүкен ана жақта қалды ғой...

Бұл уақытта бос қорабы даңғырлаған көк машина ауылдың иір-иір жолын қуалап келіп қырға, ұзын күрежолға бет түзеген.

Көз жасы

Әли болса қыздың сұрағына жауап беруден жалтарып, ананы-мынаны айтып сырғыта берді.

Жігіттердің оспадар қылығына ренжи бастады қыз:

— Бұларыңыз не? Қайда барасыздар? — деді.Осы сөзді естуі мұң екен Әли қыздың үлбіреген жүзінен көз алмай, жанары жымындап, күн қаққан қарақошқыл өңіне күлкі жүгіріп:

— Айтолқын, жаным, мен сені алып қашу үшін келгем, басқа мақсатым жоқ, — деді өзінің әпербақан шартпа-шұрт мінезіне басып. Жігіттің мына сөзіне сенер сенбесін білмеген Айтолқын айналаға абдырай көз тастап: «Қайда? Неге!? Қойыңызшы», деп Әлиге жаутандай қараған.

Ол болса: «Жігіт қызды не үшін алып қашады: жар ету үшін. Сен енді менің нақсүйерім, жарым, әйелім боласың, кішкентай басыңа осы жетті ме?» — деп жанары жасаурай бастаған қыздың зәресін одан әрі ұшыруда.

Мына сөзді естіген Айтолқынның құлағы шыңылдап кетті. «Шынында да бұл не пәле!?!»

— Мүмкін емес, — деді ол: — Өпкем мен жездем тұрғанда сіз олай жасай алмайсыз.

— Бірақ мен алып қаштым емес пе?! Енді табалдырық аттауың ғана қалды.

— Сауғабай, — деді ол жүргізуші жігітке бұрылып, — сен қарап отырмай өлең айт. Той жырын айт. Аңыратып айт. Әли сері айдай сұлуды Айтолқынды алып қашып келеді, деп сар даланы әнге бөле! — деді. Ойын-шыны аралас әмір бере сөйледі.

Айтолқын болса мұның біріне де сене алмады. Сенбейін десе ауылдан ұзап кетті. Сол-ақ екен ойына қай-қайдағы келсін. Жүрегі тулап, бойын үрей алды. Өмірде мұндай құбұжықтың құрсауында кеткен арулар аз ба?

— Жоқ! Жоқ! — деді ол шыңғыра дауыстап.

— Сіз, не деген адамсыз? Тоқтаңыз! Түсір, түсір, мені! — деп бұлқына тулап, рөлге жармасты. Мұнысы Әлиге тіпті ұнап кеткен секілді, ол қызды айқыра құшақтап, аяқ-қолын тыпыр еткізбей қолтығына қысып алды. «Басына нұқта тимеген асау құлжандар секілді не деген тентексің», дейді. Жанұшыра бұлқыған қызды біражол баурына тартып, емірене қысып:

— Не деген тентек едің! — деп өзіңше айналып, мекіреніп келеді. Қыздың жылағанын, тулағанын естітін де, елейтін де емес, меңіреу адам сықылды, қайта қыздың құлағына, «енді осы құшағымыз өлмей ажырамасын», деп сыбырлай сөйлеп, торғайдай бүріскен қызға біржол мәтәби болып алған. Өмірі мұндай гәпті көрмеген Айтолқынның жүрегі жылап, жаны жеркөніп, мына албасты құшақтан шыға алмай бұлқына-бұлқына күші сарқылып, денесі ұйып, сүлесок күйге түсті.

Бұл кезде елсіз өңірге шығып кеткен көк машина боз көденің бетін ақ бөрте шаңмен кестелеп, белгісіз бағытқа заулап келе жатты. Ұшы қиыры жоқ иен даланың көк жиекпен шендесер тұсында сағым ойнаған биік тау сілемдері көзге өміс-өміс байқалғандай. Дала жолының қалтарыс бұлтарысына мөтәқым болып алған жүргізуші жігіт көделі алқапты көктей өтіп, тақтайдай жолға түсті. Көзі күлімдеп аузы әннен босамай келе жатқан салпы ауыз, шойын қара ала бөтен көңілді еді.

Жанболат БАШАР,
жазушы

Бірі тұнжырап, бірі меңірейген қыз бен жігітте оның шаруасы жоқ секілді. Сөйтсе де сол екеуінің көңілін аулағаны ма, қайдам, той жырын аңыратып келеді.

«Той үстінді тәтті күндер, тәтті күндер,

Жас жұбайлар шат күліңдер шат күліңдер...»

Қыздың қабағы ауыр, жанарынан аққан жас көзінің бояуын жуып, жүзін айғыздап тастаған. Бір түрлі еңсесі езіліп, тауы шағылғандай. Өкірендеген Әлидің сөз түсінер халі жоқ. Өзінен мүшелі жас үлкен бұ дүлейге қалай кез болғанан Айтолқын біле алмай дал. Осы мезетте алдарынан жалғыз киіз үй көрінді. Иен далада отырған малшы аулы болса керек. Көк машина әлгі үйдің қатарына жете бере жүрісін жайлатып барып тоқтады. Шау етіп үрген малды ауылдың маң төбеттері, жолаушыларға арпылдап үріп көлік үйдің қасына жетіп тоқтағанда «Осы да болар» дегендей жайларына кетті.

Жолаушылар «бұл кімнің аулы болды екен» деп жан-жақты барлап есік алдында тұрып қалды. Қыз болса көліктен жылдам түсіп, жүргірген бойы киіз үйге сүңгіп кеткен. «Мына ауылдың адамдары араша түсер, алып қалар» деген үміт сәулесі бойын билегендей. Мұны көрген үй иесісі егде жастағы ашандау әйел үркіп қашқан еліктің лағындай бейтаныс қызға әрі таңырқап, әрі шошына қарады.

— Төрге шық қызым, аманшылық ба? Қайдан жүрсіңдер? — деп қыз балаға назар аударғанша:

— Тәтет-ай! Тәтет-ай, мені құтқара көріңіз! Мені зорлықпен алып қашып келеді.Тәтет-ай, құтқарыңызшы!..

Осыны айтқан қыз киіз үйдің ішіне жалт-жұлт қарап алды да, іргедегі көрпе-жастық жиналған темір керуеттің астына тырмыса кіріп кетті.

— Асталапыррала! — деді мұны көрген әйел адам. Қыз болса«Тәтет-ай, айта көрмеңіз!» деп зар қағуда. Сөйткенше екі жігіт үйге кірді.

Екеуі тұқ болмағандай әуелі аман-саулықты сұрасты, сонсоң:

— Алай бір суық су болса таңдай жібітсек,жолда келе жатыр едік, — деді. Сөздері де, жүздері де қыздың зәре-

құтын алардай емес. Дастарханға жайғасқан жолаушыларға сусын ұсынған үй иесісі:

— Жолдарың болсын қарақтарым, қай жақтан келесіңдер?

— Қарасудан келеміз, апай. Ауылға, Калининге жол тартып барамыз.

— Е,мына өзіміздің Калининді айтасыңдар ма? Онда кім боласыңдыр? — деді әйел адам жігіттерге әлі де сенімсіз секемдене қарап.

— Мен, Ерден деген кісінің баласымын. Естуіңіз бар ма? — деді Әли үйдің ішін тінте қарап алып.

— Бәрекелді,мына өзіміздің Калининдегі май сататын Ерден ағатай ма? — деп әйел адам ескі танысын кездестіргендей бұларға еңсеріле бұрылды.

— Дәл өзі, апай,өзіңіз кім болдыңыз? Бұлардың сұрағына жауап беруге асықпаған үй иесісі, сусын құйған тостағанды Әлиге ұсынып жатып:

— Е, өзімнің баурым екенсің қой, қарағым. Ерден ағаның балаларын жасырақ кездерінде көргем. Сен қай баласы боласың?

— Мен сол кісінің кіші ұлы Әли боламын, өзіңіз де біліп отырсыз.

— Бәле, білмеген де, ертерек жылдары сіздердің үймен біздің әкелеріміз жақсы араласып тұрған, онда сендер жас едіңдер, — деді ол дастарханға нан, май қойып жатып «тамақ алыңдар» деп әңгімесін әрі жалғады.

— Е,одан бері талай уақыт болды ғой, ана жылдары совхоздар құрылғанда Ерекен ағалар Калининге көшті. Біз осында қалып қойдық. Сен онда бес-алтыларда шығарсың. Білем, білем. Мен Ақшаның қызымын, осындағы жалғыз үй керейдің келіні — Майса деген апайың боламын, айналайын, өзімнің бауырым екенсің. Сусын алыңдар, — деп жігіттердің босаған тостағандарына қымыз толтырды.

Сусындарын ішіп болған жолаушы жігіттер шығуға беттеді.

— Ал, жақсы, алай сау тұрғыңыз, — деді Әли соны айтқан ол шұғыл бұрылып:

— Әлгі қызымыз қайда кетті? Ат-түйедей қалап әкеле жатқан қалыңдығым ғой, тәтесі-ау. Сіздей туысқанымның үйіне келетінімді білгенде, құдай ақы, келінді осында-ақ түсіретін едім, — деп әйел адамға кеңілдеп күле қараған.

— Бауырым ау,өз ықтиярымен келе жатқан бала ма? Денесі дірдек қағып, жүрегі ұшып кеткелі тұр. Зорлап әкеле жатсаң обалына қалма, қарағым. Кім баласы өзі?

— Апатай,бірінші рет тұрмысқа шыққан қыз осындай болмағанда қандай болады. Өрине, қорқып келеді. Асылы, сіз ол жағын білмей ақ қойыңыз. Жолда аздап ренжісіп қалған едік тулап жүргені сол. Сұлуым, мына үйде сен тығылатын жер де жоқ екен өзің келе бер, тәтесі жүріңіз, — деп үй иесісін сыртқа ертіп шыққан ол серігіне «әйелді алдандыр» дегендей белгі берді, сөйтті де өзі дереу кигіз үйге жүгіре басып қайта кірді.

Бұл уақытта көрпе жастық жиналған темір керуеттің астына тығылған қыз, қолға түскен киіктің лағындай дірдектеп, бір шөкім болып бүрісіп жатқан. Әли сөзге келместен қызды темір тесектің астынан сүйреп шығарды. Темір керуеттің жақтауы қыздың денесін оңдырмай сүріп кеткеніне де қарар емес.

Қыз болса «апатай, көмектесіңіз-ші, жалынамын» деп ышқына, шыңғыра айғайлады.

Қыздың жанұшырған даусын естіген әйел адам үйге қарай тұра ұмтылған еді

жүргізуші жігіт оның жолын кескестеп:

— Тәтесі-ау, қайтегісіз, өздері шешсін, — деп бөгей берген. Сөйткенше болған жоқ, қарулы жігіт қызды дедек қақтырып әкеліп, машинаға бірақ сүңгітті.

Сәлден кейін қыз алып қашқандар жолды-жолсызбен ердегі ауылдарына маңдай беріп, жүйткіп жөнелді.

Сол күні ауылдастары да келін әкеле жатқан есер Әлиді «Өні келеді, міне келеді» деп сабыр-тақаттарын таусып, мазақ күйге түскен-ді. Отыздың алтауынан асса да бас құрамай, әулеттің кішісі болып тайрандап жүрген есер жігіт келін түсіремін дегеніне әкешесі сенер-сенбесін білмей «мынау не дейді» дегендей бір-біріне қарасқан. Артынша тез серігген кемпір-шал жүздеріне нұр ойнап, өздерінше арқа-жарқа қуанысып:

— Құтты болсын! — десті екеуі жарыса сөйлеп. Айтарын айтса да кемпір-шалдың көңілі күпті. Арты қалай болады дегендей бүгежектеп қалған.

— Бағың ашылсын, айналайын! Біз танымыз ба? Кім баласы, әке-шешесі бар ма? — деді анасы ұлының мына қадамын қуана қостағанымен, көңілі әлде неге алаң. Ерден қарияның да көкейіне оралған осы сауал еді, ол да баласының аузын бағып, бүкіл кеудесімен еңсеріле қарап қалған.

— Бөтен емес, өздерің білесіңдер, — деді Әли тура сөзге бармай қысқа қайырып.

— «Қашан келін түсіресің, қашан, қашан?» деп құлақтың етін жеуші едіңдер, енді оның «атасы кім, анасы кім» деп қазбалайсыңдар. Өйтеуір бір шүйке бас әкелсек болмай ма?!» — деп кемпір шалды жасқап тастады.

Ердекен аузындағы насыбайын төгіп, баласы үйден шығып кеткен соң бәйбішесіне бұрылды:

— Ағасын шақыр, мынаумен сөйлессін, не ойлағаны да, — деді қария, бауу сөйлесе де көңілі әлде неге алабұртып.

Ағасы Сәбітбайбек сол күні іссапарда болып інісімен сөйлесудің орайы болмады. Оның есесіне өзінен үлкен екі апасы бірдей келіп, тентек ұлды ортаға алып, ананы-мынаны сұрап, өздерінше сыр тартқаны-ды. Апаларына ол ойындағысын жасырмай айтты. Қаншасы рас, оны өзі біледі. Сөзіне қарағанда қалада хабарласып жүрген қыз бар екен, онысы биыл ғана оқу бітіріп келсе керек, уәде бойынша соны алып келмекші. Әкешесі бар. Әкесі зауытта еңбек етеді, шешесі мұғалім, қорықпандар, — деді ол апаларының көңілін орнықтырып. Мұны естіген апалары Әлия мен Сания:

— Әли,айналайын, рас айтасың ғой, рас па? Өйтеуір анау емес қой, — деп бауырларының бетіне бажайлай қараған.

— Жоқ дедік қой, қайдағыны айта бермендер. Оданда тойға дайындалыңдар, — деп шамдана сөйлеген Әли әңгімені созбай тұреген кетті.

Апалары «әйтеуір анау емес» деп соған қуанды. Өткен жылы ғана осы кеңшарда тұратын бала шағасы бар әлде бір жесір әйелмен әуей болып, соған үйленемін деп бәрін әбігерге түсіріп, аяқтарынан тік тұрғызған. Әли үйленемін дегенде бұлардың қауіп қылғаны сол —ды. Одан аман екен, апалары соған қуанды. Өйтседе «атымның сыры өзіме мәлім»демекші бауырларының әлпәлі сөзіне бірде сеніп, бірде сене алмай, солай болса солай шығар, деп нақты пайымдауға тиянақ таппаған екі апасы бір-біріне қарасты. Тек тойға дайындалу керек деген сөз ғана құлақтарында тұрып қалғандай.

Сонымен не керек, келін түсірудің қарбалас дайындығы басталып кетті. Әли болса, совхоз басшысына кіріп үйленетінін айтып, қалыңдығын алып келу үшін қалаға баруға көлік сұрады. Оған өзінің жынды досы — Сауғабайды беруді өтінді. Шаруашылық басшысы есер неменің сөзіне кәдімгідей иланып, бір күн әрі, бір күн бері қалаға барып келуге Әлидің сұрағанын берген болатын.

Кабинетінен шығып бара жатқанда директор Әлиді тоқтатып:

— Әй, Әли! Сен шын үйленесің ғой, ә, — деді.

Есік тұтқасына қолын соза беріп, жалт бұрылған Әли:

— Әбеке, бұрын мұндай шаруаға сізден көлік сұраған емеспін, — деді жанары ұшқындап, даусы да нық-нық естілді. Мына сөзден соң бастықтың басқаша ойлауға шүбәсі қалмағандай: — Жарар, жарар, — деп қолын көтерген директор, «Жолың болсын!» айтты қала берді.

Тарих

Кең байтақ қазақ даласына сырттан көз тіккендер ықылым заманнан бері аз болмаған. Ата-бабасы ұрпақтан-ұрпаққа мұра етіп қалдырған жерін жаудан қорғап қалған батырларды, осындай кезде халқының басын қосып, жауға қарсы жұмылдырған билер мен хандардың есімдерін тарихтан білеміз. Олардың ерлік істерін болашақ ұрпаққа жеткізу көкірек көзі ояу әрбір азаматтың парызы. Өкінішке орай өткеніміздің зерттелмеген, жазылмаған, сондықтан да тарих қойнауына «ақтандақ» болып кетіп бара жатқан парақтары жетерлік. Көптеген жастардың, тіпті кейбір үлкендеріміз тарихи өлшем тұрғысынан алғанда «кеше ғана» деуге болатын оқиғалар туралы айтқанда «Баяғы заманда» деп алыстата сөйлейтіндері бар.

Қарқаралы тарихында аттары, берісі Арқа жұртына, әрісі қазақ еліне белгілі тұлғалар баршылық. Солардың бірі – Тоғалақұлы Матақ батыр. Тоғалақтың Ұлытау, Матақ, Қылыш деген үш ұлы болған. Мен Ұлытау бабамыздың бесінші ұрпағымын. Қазақ елін сыртқы жаулардан қорғау кезінде елеулі еңбек сіңіріп, халқымыздың рухын көтерген батырларының қатарында Матақ батырдың аты аталады.

Матақ батырдың әкесі Дүйсенбайұлы Тоғалақ қазақ жасағында мыңбасы болса, баласы – 17 жасар Матақ жауынгер болған. Қазақ жасақтарының елін жоңғарлардан азат ету кезінде ұйымдастырған атақты «Есіп-Нұра» жорығындағы Семізбұғы даласындағы бір шайқаста отыз жеті жастағы мыңбасы – Тоғалақ батыр қаза табады.

Жауларымен айқаста батылдығымен, шеберлігімен көзге түскен Матақты Абылайхан Тоғалақтың інісі – Қожан батыр мен Бекболат бидің ұсынысымен мыңбасылыққа тағайындайды. Бұл 1754 жылы болса керек.

Матақ батырдың басқаруындағы жасағы қазақ жерін жоңғар шапқыншылығынан азат ету жолында көптеген жеңістерге жеткен.

1769 жылы Абылай Қарқаралыға Шақшан болысын қосып, Матақ батырды Қарқаралы дуанының әмірі лауазымына тағайындайды.

Матақ батырдың сегізінші ұрпағы Төребеқұлы Темірдің ескі қолжазбаларының арасынан Матақ батырдың мөрінің таңбасы табылды. Бұл мөр – сақинаға орнатылған, Қарқаралы дуанының бірінші әмірінің мөрі.

Қарқаралы тарихи-өлкетану мұражайында жұмыс істеп жүргенде Матақ батырдың бұрышын жабдықтау кезінде осы мөрінің суретінің сапасының нашарлау екенін байқадық. Аманжол, арнайы фоторедактор программасымен үлкейтіп отырып, суретті түсірген кездегі жіберілген кемшіліктерді түзеткенмін. Әрине текстің жазылуына, әріптеріне тиіскен жоқпын.

Қарқаралылық өлкетанушы, марқұм Сембір Дәулетбаевтың айтуынша мөрінің жазуын оқытын маман табылмағандықтан Стамбул университетінің ғалымы Рысбек Алимов мырзадан көмек сұраған.

Р.Алимовтың аудармасы: «Матақ батыр. Әмірлердің әмірі.

Матақ батыр. Әмірлердің әмірі...

Матақ батырдың кесенесінде ас беріп Құран бағыштау. 2015 жыл

Ең мейірімді, рахымды Алланың атымен».

Матақ батыр туған елінің қоғамдық өміріне белсене араласқан, шығармашылық жұмыстармен айналысқан, бірнеше тілдерді меңгерген деген ақпараттар бар.

Матақ батырдың қолымен көшіріліп, өзінің мөрімен куәландырылған, арап-парсы тілінде жазылған шығарманың табылуы да осыған дәлел.

Матақ, Парсы ақыны Бедиль Әбдіқадырдың (1644-1720) еңбегінің түпнұсқасын бұл өңірде екінші хатқа түсірген каллиграф. Баспахана болмағандықтан әлем классиктерінің еңбектері каллиграф жолымен таратылған. Бұл еңбек Матақтың қолжазбасы арқылы анықталды. Мұндай сан-салалы тарихи шығармаларды көшіру үшін сөз жоқ арап-парсы тілдерін жетік білу керек.

Көшірілген қолжазба соңында Матақ батыр «Аль султан, Аль Адил Матақ» деп арапша жазып, мөрін басқан. (С. Дәулетбаев. «Өткенсіз ел, тарихсыз жер болмайды»).

Матекен 1824 жылы, 89 жасында жайлауда, ауырып қайтыс болады. Хәлі нашарлай бастағанда туыстарының үлкендері жиылып келіп: «Матекке, алай-бұлай болып кетсеңіз қиын болады ғой, ел ортасына, Томар жаққа қайтайық» десе керек. Сонда Матақ батыр: «Ажалым жетсе анау тұрған қорымға апарып жерлендер» – дейді.

– Ойбай, Батыр-ау. Сіздің атақ-даңқыңызға лайық па, басқа біреудің қорымына жату. Бұл жер «Борсылдақ бидің қорымы» деп аталады ғой, – деп ақсақалдар келіспепті.

ұжым батырдың кесенесіне ескерткіш тақта орнатты. Кейіннен ауыл халқы өз қаражаттарына мешіт салып, оған Матақ батырдың атын берді.

2015 жылы Қарағанды облысының мәдениет басқармасының «Тарихи және мәдени ескерткіштерді сақтау және қорғау бөлімінің» мамандары Матақ батыр кесенесіне күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізді. Кесененің сырты темір шарбақпен қоршалды, тозған қабырғаның элементтері жаңартылды, айналасы ретке келтірілді. Матақ батыр кесенесі Қазақстан Республикасының мемлекет қорғауына алынған ескерткіштер қатарын енгізілді. Осы салтанатты шараға Қарағанды облыстық мәдениет бөлімінің мамандары, Қарқаралы аудандық әкімшілігі қызметкерлері, баспасөз өкілдері, аудандық мұражай қызметкерлері және Батырдың ұр-

Қарқаралы дуанының әмірі Матақ батырдың мөрінің таңбасы

Қасым Аманжолов ауылында қызмет істеп жүргенімде, бір әңгіме үстінде ауылдың үлкені, Социалистік Еңбек Ері Қалиев Шәкәрім ақсақал: «Мейрхан, Матақ аталарыңды неге зерттемейсіңдер? Осы өңір үшін ғана емес, бүкіл қазақ елі үшін жастайынан қолына қару алып, әкесі Тоғалақ батырдың соңынан еріп, қан майданға түсті емес пе? Артында елі бар, елі мойындаған Батыр атағы бар, мүрдесі жатқан жері әні түр емес пе? Кейбіреулер жоқтан бар жасап жатқанда сендердің бұлардың дұрыс емес», – деп ренжіп айтқаны бар.

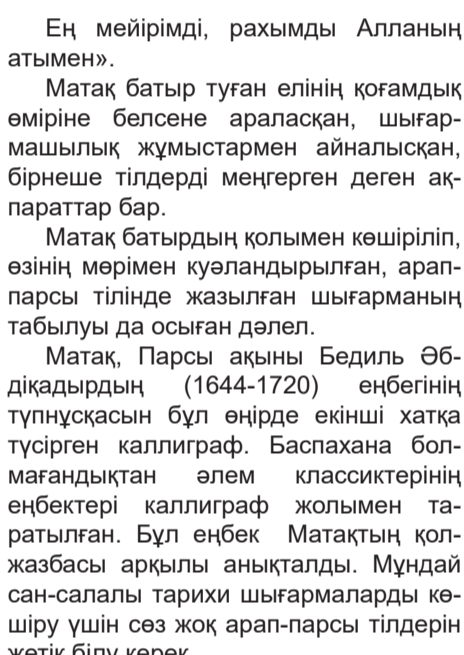
Расында, ақсақалдың айтқаны дұрыс еді. Өткен, кеш болды. Соңына түсіп, Батырдың өмірдегі жинақтамадық. Шәкәрім ақсақал көп әңгіме білуші еді. Тиянақтап сөздерін де жазып алмадық. Жаңағы әңгімеден кейін көп ұзамай ақсақал дүниеден озды. Бүгінде біздің ортада ескі әңгімелерді айтатын құймақұлақ ақсақалдар, әжелер қалмады деуге болады. Дегенмен бұл бағыттағы шаруаларды жалғастыру ойда бар.

Биылғы жыл Қарқаралы өңірі үшін айтулы мерекелі жыл. Мыңжылдық тарихы бар Қарқаралы мекені, бертінде Қазақ елінің болашағы мен тәуелсіздігі үшін терін төккен, жанын қиған көптеген Алаштың марқасқаларының мекені болған Қарқаралының іргесі қаланғанына да екі ғасыр толып отыр.

Ендеше, бұл мерейтой Қарқаралы станицасының іргесі қаланған күн емес, Қарқаралы деген тағдыры қиыншылыққа толы, бірақ болашағы жарқын қасиетті мекеніміздің тойы деп есептейміз. Бұл күнге әлі ашылмаған, әлі айтылмаған талай тарих жария етіледі деп үміттенеміз.

Айтпақшы, менің бабам Матақ батырдың дүниеден өткеніне де осы жазда екі ғасыр толады. Мына сәйкестікке қараңыздаршы: Осыдан тура 255 жыл бұрын, яғни 1769 жылы Абылай хан тағайындаған Қарқаралы дуанының тұңғыш әмірі - Матақ батыр дүниеден өткен күндері Қарқаралы дуанының жаңа басшысы, Ресей патшасының өкілі полковник С.Броневский қызметке кірісіпті! Ой, дүние-ай!

Мейрхан ҚАСЫМЖАНҰЛЫ,
Қарқаралы қаласы,
19 сәуір 2024 жыл

Матақ батырдың кесенесі. 2015 жыл

– Ештеңе етпейді, осында жерлей беріндер. Мен барған соң Борсылдақ артын қысар, – деген екен Батыр.

Дуалы ауыздан шыққан сөз шыңға айналды. Кәзір ол жер және сол жерден өтетін өзен Матақ батыр атымен аталады.

Елін жаудан қорғаған батырын, ел басқарған азаматын елі ұмытпайды. 1994 жылы Матақ ауылындағы сол кездегі шаруашылық басшысы Рахметов Төлеу деген азаматтың ұйымдастыруымен ауыл тұрғындары, №15 мектеп оқушылары, ұстаздар ұжымы, ауыл өкілдері ас беріп, Матақ батырға арнап дұға бағыштады. 2003 жылы осы

пақтары қатысты. Соңынан ас беріліп, Матақ батырға арнап дұға бағышталды.

Тоғалақұлы Матақ батырдың ұрпақтарынан көптеген қажы, билер шыққан, немересі-Кенже Дәуменұлы (1820-1908) кезінде бүкіл қазаққа белгілі би, неменесі Рысқұлов Мұздыбай (1912-1953) – Социалистік Еңбек Ері, неменесі Ысқақов Сәулебай (1924-1988) -1945 жылы Москвада өткен Жеңіс парадына қатысушы, танкист, жетінші ұрпағы Тайлан (Аркадий) Кемерханұлы Топтаев – атақты боксшы, халықаралық дәрежедегі спорт шебері, Азия чемпионы, Барселона олимпиядасына қатысушы.

Қаныш Сәтбаев – 125 жыл

Алаштың алғашқы академигі

Қаныш Сәтбаев 125 жыл бұрын 1899 жылы 12 сәуірде Семей губерниясы Павлодар уезіндегі Ақкөлін болысының № 4 ауылында (қазіргі ҚР Павлодар облысының Баянауыл ауданы) орта жүз арғын руының қаржас (Сүйіндік) деген еліне жататын Имантай би Сәтбаевтың отбасында дүниеге келген. Нәресте туған кезде оған Ғабдулғани деген есім беріпті, бірақ анасы Әлима оны еркелетіп Ғаныш, Қаныш деп атаған. Кейін бәрі баланы Қаныш деп атап кеткен екен.

көзінде. Жас маманға Жезқазған-Ұлытау ауданында пайдалы қазбалар қорларын жоспарлы түрде анықтау бойынша алғашқы стационарлық геолог

логиялық барлау жұмыстарын жүргізу сынды маңызды міндет жүктелді.

Еліміздің тұңғыш кәсіби тау-кен инженер-геологы, Қазақстан Ғылым

Академиясының негізін қалаушы және оның тұңғыш президенті, академик Қ.И.Сәтбаевтың өмірі мен ғылыми қызметі отандық ғылым мен ғылыми ой тарихында маңызды орын алады. Ол қиын және күрделі кезеңде республиканы индустрияландыру жолында орасан зор еңбек етті. Қаныш Сәтбаев қазақтың тұңғыш ғылым докторы, Шығыс елдерінің ғалымдары арасында ғылым мен техника саласындағы КСРО алғашқы академигі, КСРО Мемлекеттік сыйлығының және Қазақстандағы Ленин сыйлығының бірінші иегері болып табылады.

Академик Қ.И.Сәтбаев – феномен ғалым, ғылым мен ғылыми қызметтің ірі ұйымдастырушы, республикалық геологиялық қызметтің негізін қалаушы, ірі мемлекет және қоғам қайраткері. Оның көп қырлы қызметінің іске асуының көрсеткіші – тек Үлкен Жезқазған мен Жезді ғана емес, сонымен қатар Орталық Қазақстанның, республиканың шығысы мен оңтүстігіндегі ірі тау-кен металлургиялық кешендері.

Ол Жезқазған-Ұлытау ауданының жер қойнауын барлағаны үшін 1940 ж. Ленин орденімен марапатталды. 1942 жылы оған геология-минералогия ғылымдарының докторы ғылыми дә-

Қаныш СӘТБАЕВ 125

режесі берілді. «Жезқазған ауданының кен орындары» ғылыми еңбегі үшін сол жылы екінші дәрежелі Сталин сыйлығы берілді.

Ұлы ғалымның өмірбаяны үлгі етерлік мысалдарға бай. Азаматтық адамгершілік пен ғылыми адалдық, діндеген мақсаттарға жетудегі қажыр-қайрат пен табандылық, ғылыми зерттеулердегі бірегейлігі, айналасындағыларға мейірімді қарым-қатынасы сияқты сипаттар үлкен өмірге аяқ басқан жастар үшін тамаша үлгі бола алады.

А.СУЛЕЙМЕНОВА,
Қарқаралы ауданының мемлекеттік архивінің архивисті

Театр айлығы – 2024

Ресми дерек бойынша, қазақ театр өнерінің шымылдығы 1926 жылы республиканың сол кездегі астанасы Қызылорда қаласында ашылғаны белгілі. Дегенмен, осынау хас өнер тақыр жерде пайда болмағаны хақ. Оның негізін қалаған тұңғыштар алдыңғы сапында Қарқаралы өңіріндегі Қоянды жәрмеңкесінің көрігін қыздырған дала өнерпаздары: Иса Байзақов, Қалибек Қуанышбаев, Әміре Қашаубаев, Жұмат Шанин, Қажымұқан Мұңайтпасов, т.б. жүргені даусыз.

Қоянды жәрмеңкесінің тыныс-тіршілігімен жақсы таныс жазушылар М.Әуезов, В.В.Иванов, С.Бегалин, С.Мұқанов, Н.И.Анов, ақын П.Васильев өз жазбаларында кеңес өкіметінің алғашқы жылдарында мұнда сауда-саттықпен қатар ойын-сауық қайта өрістегеніне тоқталады. Әсіресе, 1923 жылы өткен Қоянды жәрмеңкесі өнер әлеміндегі қайта өрлеу кезеңін бастаған екен. XIX ғасырда Тәттімбет пен Жанақтың, Біржан мен Айтбайдың, одан беріде

ардагері Раушан Рашидқызы Жылтыбаева, «Қарқаралы аудандық мәдениет және тілдерді дамыту бөлімі» ММ-нің басшысы Жазира Қалышқызы Ысқақова, Шахман Мағазовпен қызметтес болған ақсақал Сиязбек Рахимов және алғашқы режиссердің ұлы Ғибадат Шахманұлы театр ұжымын мерейтоймен және атақ иеленуімен құттықтап, жылы лебіздерін жеткізді.

рухани қуаныш сыйлап жүрген, дара жолы, өзгеше тарихы бар өнер ұжымы. Қарқаралының 200 жылдығына арналған фестивальға әзірлеген қойылымымен де көрермендерін үлкен әсерге беледі театр. Бір отбасының басындағы қарым-қатынас арқылы бүкіл қоғамның дертін, мүдделер мен көзқарастар қайшылығын көрсете алды. Драмадағы орталық тұлға

атындағы халық театры 1963 жылы «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» трагедиясын сахналап, «айды аспанға шығарғаны» белгілі. Онда Қозының ролін бөлімше басқарушысы Амантай Сүлейменов, Баянды келіншегі Тиыштық жеңгеміз ойнағаны есімде. Өнер ұжымы он жылдан кейін халықтық атағын қорғады. Абыздықтар бұл фестивальға белгілі жазушы, қоғам

Хас өнердің базары – Қарқаралыда

Жаяу Мұса мен Мәдидің өнеріне куә болған жұрт ендігі жерде жоғарыда айтылған Иса мен Әміренің, Қали Байжанов пен Ғаббас Айтбаевтың, керекулік әнші Майра Уәлиқызының, сиқыршы-акробаттар Зәрубай Құлсейітов пен Омар Әбдиевтің (Жынды Омар) әндеріне, әзіл-сықақ қойылымдарына қол соғады. Сондықтан, далалық сахана өнерінің бір қайнары осы жерде десек ақиқаттан көп алыс кетпейміз. Сондықтан, Қарқаралы өңіріндегі театр өнерінің тарихы өткен ғасырдың алғашқы ширегінен бастау алады деп сеніммен айтамыз. Бұл – ұлттық академиялық театрдың негізін қалаған Қаллеки, Жүсіпбек Елебеков, Шолпан Жандарбекова, Рахия Қойшыбаева, Хайбиба Елебекова, т.б. көптеген бірегей таланттарды берген киелі топырақ.

«Қарқаралы аудандық мәдениет және тілдерді дамыту бөлімі» ММ жетінші жыл қатарынан «Театр – тәрбие бесігі» атауымен өнер айлығын өткізуде. Өңірдегі халық театрларының биылғы фестивалы сәуірдің бесінде Егіндібұлақ Мәдениет үйінде басталды. Мұның өзіндік себептері бар. Оның ең бастысы Егіндібұлақ театрының халықтық атағын қорғағанына 50 жыл толып отыр. Осыған орай, әңгіме болып отырған өнер ұжымына, жергілікті тұрғындардың ұсынысы бойынша, театрдың алғашқы режиссері, актері және көркемдік жетекшісі Шахмат Мағазовтың есімі берілді.

Театр айлығының ашылу салтанатына Қарқаралы ауданының әкімі Әділжан Арғынұлы арнайы келіп, байқауға қатысушы көркемөнерпаздарды, олардың ойынын қызықтаушы жұртты «Театр – тәрбие бесігі» фестивалының ашылуымен, Егіндібұлақ халық театрының құрметті атағын

қорғағанына жарты ғасыр толған мерейтойымен құттықтады. Жергілікті өнер тарланының есімі берілген театр ұжымын жаңа мәртебесін абыроймен алып жүруге тілек білдіріп, елге рухани шаттық

Балқантау баурайының өнерпаздары бұл байқауға драматург, театр һәм кино актері Әлімбек Оразбековтің «Бір түп алма ағашы» психологиялық драмасын әзірлеген екен. Өрине,

сыйлап жүрген актерлерге, театр режиссері мен суретшісіне Алғыс хаттар табыс етті. Балқантаудың баурайында өткен іс-шараға арнайы келген меймандар – облыстың Мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасына қарасты мәдениет және өнер бөлімінің басшысы Қадыр Төлеуқадырұлы Әшкеев, Мәдениет қайраткері және осы саланың

шығарма театр сүйер қауымға ширыққан мазмұнымен, кәсіби актерлердің ойынымен жақсы таныс. Ауылдың әуесқой өнерпаздары оны өзгеше шешімімен ұсына алыпты. Егіндібұлақ аулының халық театры жарты ғасырдан бері шалғайдағы өңірдің тұрғындарына және гастрольдік сапармен барған жерлерінің жұртына зор

Дәметкен ана бейнесін Шахман Мағазов атындағы Егіндібұлақ халық театрының ардагері Рысты Айтбақбаева сомдаса, оның үлкен ұлы Ерғалиды Қайролла Имекеев, кіші ұлы Мақсатты Арғын Имекеев, қызы Әлияны Гүлназ Үсенова, күйеу баласы Тұрсынды Қайыржан Тыштықов, екінші қызы Ләйләні Гәкку Қабыкенова, екінші күйеу баласы Зарқымбекті Еркінбек Қорабаев, көрші әйелдің ролін Гүлбаршын Қасымова ойнады. Шығарманы сахналаған, яғни қоюшы режиссер Қайролла Имекеев, қоюшы суретші Гүлназ Үсенова, музыкамен көркемдеуші Аслан Қабыкенов, жарық беруші Асылан Әбілханов, бейнеинженер Асхат Кәріпжанов, костюмдерін әзірлеген Гүлжанат Төлеуханова театрдың кәсіби мамандары болмаса да хас өнердің қыр-сырын біршама меңгергендерін байқатты.

Ауданның мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің бас маманы, осы фестивальды өткізуге жауапты Қаламқас Төлеуханова биылғы фестивальдың ерекшелігі туралы былай дейді: – Қарқаралы ауданындағы халық театрлары айлығын 2018 жылдан бері «Театр – тәрбие бесігі» атауымен өткізіп келеміз. Биылғы іс-шара Қарқаралы қаласының 200 жылдығына арналды. Аудан

қайраткері Шерхан Мұртазаның «Ай мен Айша» хикаятының әнші, композитор Алтынбек Қоразбаевтың «Қара кемпір» толғауына интерпретацияланған «Ана зары» қойылымын ұсынды. «Ана зары» драмасы II ғаламдық қырғында ғаламат өрліктің үлгісін көрсеткен Кеңес Одағының Батыры, Қарқаралы қыраны Нұркен Әбдіровтің анасы Багила және Ахметбек Қосыбаевтың анасы Күлшім кейуаналардың рухына бағышталды. Мағнасыз соғыста қос ұлынан бірдей айырылған ананың мұңы мен зарына негізделген көркем дүниені Егіндібұлақ аулының көрермендері де, қазылар алқасы да толқыныспен тамашалады. Жекелеген зұлымдардың санасыз шешімдері салдарынан үкілеген үмітінен айрылып, жапанда жалғыз қалған ананың қайғы-қасіретті бейнесін әркім өз жүрегінің сүзгісінен өткізді. Мақат Рымжанов атындағы Абыз халық театры қойған драмада «Көккөмпір» атанған ана ролін Айнаш Түсіпова бейнелесе, ауыл баласын Нұрасыл Тұңғышбек, контузия алып оралған жаралы солдатты Қанат Алдыханов, Ахмет ақсақалды Руслан Нұрбай, Жуанқұлды Сағыныш Әлиев, Жуанқұлдың серіктерін Жарқын Оспанқұлов, Кәрімбай Әлімбаев, жолсерік Валяны (Уәлияны) Әсел Түсіпова, Зуәйда кемпірді Гүлмира Әбікенова, Көккөмпірдің шалы кейпіндегі солдаттың елесін Жарқын Оспанқұлов, бақташы шалды Руслан Нұрбай ойнады. Құрылымы ерекше бұл қойылымды Бану Мұқашева сахналаса, музыкамен әрлеген оператор Ерасыл Сәменов, лед экран операторы Гүлден Әділхан сынды әуесқой мамандар.

Тәттімбет ауылдық округының халық театры да көрермендеріне қырық жылдан бері қалтқысыз қызмет көрсетіп келе жатқан тәжірибелі ұжым. Десек те, театрдың қазіргі құрамы негізінен жастардан жинақталған екен. Ұжым 18 сәуірде драматург Жолтай Әлмашұлының «Тірі жан» пьесасын өнер сүйер қауым мен қазылардың талқысына салды. Шығарманың өне бойында өрілген трагедия, өткен ғасырдың соңындағы әлеуметтік-экономикалық тоқырау тұсында қоғамда орын алған сорақы әрекеттер – шет елдерге саудаланған сәбилер, төлккеме түскен тағдырлар көрінісі ешкімді бей-жай қалдырмады, көрермендер жүрегі қан жылады. Оның үстіне, Арқалық аулының өнерпаз қыз-жігіттері сахнадағы ауыр көріністерді шындыққа жақындатып, тамаша шеберлікпен орындады. Драмада Ұлмекен ролін Айнұр Камалова, Пазикті Асқар Бөкеев, Сұлу мұртты Манас Күзембаев, Эльтон мырзаны Еркінбек Қорабаев, қызметші қызды Балнұр Төкенова, баланы Хан Төлеген, даяшыны Перизат Әлімбек сомдады. Қойылымның режиссері Айнұр Камалова болса, суретшісі Төлеген Жексенов. Олар өздерінің жан-жақты талант иесі екенін көрсете алды.

Өңімеге арқау болған ұжымның өнеріне риза болғандықтан, қойылым соңынан Қарқаралы ауданы ішкі саясат бөлімінің бас маманы Бауыржан Өлпейісов, Тәттімбет ауылдық округі әкімінің міндетін атқарушы Алмас Түсіпбаев, Мақат Рымжанов атындағы халық театрының режиссері Бану Мұқашева, Егіндібұлақ аулы әкімі аппаратының бас маманы Марат Қабиев театр ұжымына ризашылықтарын білдіріп, Алғыс хат табыс етті.

Сәуірдің соңғы бейсенбесінде Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының әртістері Ғабит Мүсіреповтің «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» трагедиясымен театр айлығының шымылдығын жапты. Сонымен бірге, «Театр – тәрбие бесігі» атты өнер айлығының қорытындысы шығарылды.

Өрине, көрермендер де, қазылар алқасы да Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының қойылымын асыға күткені күмәнсіз. Келесі маусымда құрылғанына тоқсан жыл толатын өнер ұжымының тарихы ғана қатпарлы емес, атақ-мәртебесі де үлкен. Аймақта өткен талай доданың бас жүлдесін иеленген театр бұл жолы да көрермендер үмітін алдамады. «Театр – хас сұлудың көз жасындай мөлдір өнер» деп сөз зергерінің өзі айтқандай, А.Шанин атындағы ұжым Ғабит Мүсіреповтің классикалық туындысын өз деңгейінде сахналады. Қойылымға жиналған ел Болатхан Мәтелов (Қарабай), Еркебұлан Уалханов (Қозы Көрпеш), Жанерке Мұрат (Баян сұлу), Дәуіржан Қуаныш (Қодар), Арайлым Құснидтенова (Мақпал), Кәмшат Досжанова (Күңкей), Алдиярхан Кәрім (Жантық), Аида Өбілқасымова (Таңсық), Әлімжан Мәкенов (Айдар) сияқты өнерпаздар шығарған бейнелерге дән риза болып, дүркін-дүркін қол соқты. Көпшілік сахнада ойнаған Дидар Дүйсебаев, Кәусар

Амантай, Аяулым Өлімбаева, Мерейлі Қабдолла, Аружан Тұрғанова сынды талапкерлердің өзі сахнаға жап-жақсы төселіп қалғандарын көрсетті. Шығарманы сахналаған Арайлым Құснидтенова, қоюшы суретші Сәкен Дәулетбаев, музыкамен көркемдеуші Нұрсұлтан Қасымбек, жарық беруші Дарина Боранбаева, костюмдерін әзірлеген Айбала Қайырова, дизайнері Баян Ахметова өз істерінің көнігі шеберлері екенін тағы да бір дәлелдеді.

Атығай Шанин театрының қойылымы аяқталған соң «Театр – тәрбие бесігі» айлығының қорытындысы шығарылды. Оның барысында Қарқаралы аудандық ішкі саясат бөлімінің басшысы Нұрлыбек Ілдебаев фестивальға қатысушыларды айлықтың сәтті аяқталуымен құттықтап, төрт театрдың әрқайсына аудан әкімінің 200 мың теңгелік сертификатын табыс етті.

Көрермендер қатарынан құрылған «Халық театрының сыншылары» тобы шеберлігі мен қабілеті келіскен өнерпаздарды төмендегі номинация бойынша марапаттады:

1. Үздік режиссер – «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» драмасын сәтті жүзеге асырғаны үшін Арайлым Құснидтенова, Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының режиссері (атап өтетін жағдай, өңірде режиссер қыздардың қатары көбейіп келеді. Егіндібұлақ театрынан басқа өнер ұжымдарының қоюшы-режиссерлары тегі «а» әрпімен аяқталатын нәзік жандар);
2. Үздік суретші-бездендіруші – Арқалық (Тәттімбет ауылдық округі) халық театрының суретшісі;
3. Үздік ер адам бейнесі – «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» драмасындағы Қарабай ролі үшін Болатхан Мәтеловке, Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының мүшесі;
4. Үздік әйел бейнесі үшін – «Ана зары» қойылымындағы Көккемпір

ролі үшін Айнаш Түсіповаға, Мақат Рымжанов атындағы Абыз халық театрының мүшесі;

5. «Жылдың жаңа есімі» аталымы бойынша – «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» драмасындағы Баян ролі үшін Жанерке Мұратқа, Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының мүшесі;

6. «Үздік эпизодтық роль» аталымы үшін – «Бір түп алма ағашы» қойылымындағы Мақсат ролі үшін Арғын Имекеевке, Шахман Мағазов атындағы Егіндібұлақ халық театрының мүшесі;

7. «Екінші пландағы ер адам бейнесі» аталымы бойынша – «Ана зары» қойылымындағы Жуанқұл ролі үшін Сағыныш Әлиевке, Мақат Рымжанов атындағы Абыз халық театрының мүшесі;

8. «Екінші пландағы әйел

бейнесі» аталымы бойынша – «Бір түп алма ағашы» қойылымындағы Әлия ролі үшін Гүлназ Үсеноваға, Шахман Мағазов атындағы Егіндібұлақ халық театрының мүшесі.

«Қарқаралы ауданының мәдениет және тілдерді дамыту бөлімі» ММ-нің басшысы Жазира Қапышқызы «Театр – тәрбие бесігі» айлығында өздеріне тапсырылған рольді жоғары деңгейде көрсеткен бір топ жас өнерпазға Алғыс хат пен сыйлықтар табыс етті. Марапатталғандардың қатарында Арқалық (Тәттімбет ауылдық округі) халық театры сахналаған «Тірі жан» драмасының ең жас әртісі Хан Төлеген, Мақат Рымжанов атындағы Абыз халық театры қойған «Ана зарындағы» жас өнерпаз, Қарағайлы кентіндегі №16 ОМ оқушысы Нұрасыл Тұңғышбек, Атығай Шанин атындағы Қарқаралы халық театрының «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» трагедиясындағы тырнақалды рольдері үшін М.Бәліұлы атындағы

№44 ОМ оқушысы Мерейлі Қабдолла, О.Жәуітіков атындағы №1 ОМ оқушысы Кәусар Амантай, Ө.Ермеков атындағы №2 ОМ оқушылары Аяулым Өлімбаева, Аружан Тұрғанова, Батырхан Береке, Арман Шырақбай, Алдияр Құрымбек бар. Осынау балғын жастардың өнерге құштарлығын, өзгелерге рухани ләззат сыйлауға ұмтылыстабын көргенде «Театр – тәрбие бесігі» айлығы өз мақсатына жетті деуге толық негіз бар. Ұлтымыздың бағына талай тарлан тұлғаны берген қасиетті топырақтың киесі өскелең жастың бойына даритынына, халық театрларына есімдері берілген аңыз адамдардың рухы ұрпақтарын қолдайтынына көрермендер көзі жетті.

Қарқаралыдағы «Театр айлығы – 2025» биылғыдан да қызықты, тартысты болатынына сенгіміз келеді.

Е.ОРАЗБАЙ

(Жалғасы. Басы өткен сандарда)

Қарқаралы өңірінде жасаған, әкесі Құнанбаймен тұстас Алшынбай мен Баймұрын, Шорманның Мұсасы сияқты дала шешендері Абайдың тұлғалық қалыптасуына, дүниетанымына зор ықпал жасағаны күмәнсіз. Мұны ұлттың ұлы рухани қазынасы «Абай жолы» эпопеясында Мұхтар Әуезов бірде ашық, бірде астарлап жеткізеді.

Қарқаралы қаласының экономикалық дамуына, бірте-бірте мәдени және рухани орталық болып қалыптасуына Талды өзенінің Қарасор көліне құятын сағасында 1848 жылы ашылған Қоянды жәрмеңкесі зор ықпал етті. Жоғарыда айтқанымыздай, әуелде Ялтурск көпесі В.Ботовтың Еуропада шығарылған өнеркәсіп бұйымдарын жергілікті халықтың малы мен мал өнімдеріне айыр-бастап сауда жасауынан басталған жәрмеңке бірте-бірте қанатын кеңге жайып, 1890 жылы 247 дүкен мен 1000 киіз үйде сауда жасалды. 1889 жылы телеграф тартылып, 1894 жылы банк бөлімшесі ашылды. 1900 жылы сауда нүктелері 55 шаршы шақырым жерді алып жатқан екен. Жәрмеңке қазақ даласының алғашқы сауда элитасын қалыптастырды. Жәрмеңкедегі негізгі сауда — төрт түлік мал, оның ішінде қой малы еді. Жергілікті мал мен мал өнімдеріне батыс Қытай, Моңғолия, Үндістан, Батыс Сібір, орталық Ресей саудагерлері өздерінің бұйымдарын айыр-басқа салды. Ресейдің қаржы министрлігі Қоянды жәрмеңкесінде Мемлекеттік банк бөлімшесінің ғимаратын салдырды. Сауда қатарларының аяқ жағында шеуніктер орны деп аталатын орам орналасты. Онда Қарқаралы уезі бастығының, бітістіруші судьяның, мал дәрігерлері мен адам дәрігерлерінің, полицияның кеңселері орналасты.

Жәрмеңке тек сауда-саттық ісінде ғана емес, көршілес елдермен тұрақты экономикалық байланыс жасауда, халықтың өнері мен мәдениетін дамытуда аса маңызды орын алды. Мұнда Тәттімбет пен Абай бірнеше рет болды. Біржан сал, Ақан сері, Жаяу Мұса, Иманжүсіп, Мәди, Балуншолақ, Майра Уәлиқызы, Қажымұқан, Иса, Ғаббас, Әміре мен Қали өнер көрсетті. Сөйтіп, бұл жер қалың қазақ қауымының бас қосатын, халық өнерін насихаттаудың орталығы болды. Өнер тарландары өзіндік жерден ғана жиналмай, әншілер, палуандар, цирк әртістері Қытай, Ресей, Жапониядан да келген.

Ең бастысы, Қоянды жәрмеңкесі сол кездегі қазақ ұлтының әлеуметтік-саяси өміріне үлкен ықпалын тигізді. Ол XX ғасырдың басында Қазақстандағы ұлт-азаттық күрестің ұйтқысы болды. Алаш қайраткерлері ұйымдастырған «Қарқаралы петициясы» осы Қоянды жәрмеңкесінде жазылды. 1905 жылы Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Ақбайдың Жақыбы басшылығымен қазақ ұлтының азаттығына бағытталған саяси-әлеуметтік талаптар қойылған петицияға Қояндыда 14500 адам қол қойып, патша өкіметіне жолдады. Қарқаралы петициясында жергілікті халықтың құқығын, ар-ожданын аяқасты етуге жол бермеу, патша әкімдерінің жүгенсіздігіне тыйым салу, халықтың ана тілінде білім алуын ұйымдастыру, орыстарды қоныстандыруды тоқтату, тартып алынған жерлерді қазақтарға қайтару сияқты ұлт үшін маңызды талаптар қойылды. Сөйтіп, Қарқаралы

— Алаш қозғалысының алтын бесігіне айналды.

Алашорда кесемі Әлихан, Ақбайдың Жақыбы мен Әлімхан Ермековтер Қарқаралы уезінің, яғни осы қасиетті топырақтың тумасы, ұлт қайраткерлері. Жасынан зерек, алғыр Әлихан Бөкейхан Қарқаралыдағы үш сыныпты бастауыш мектепке, одан кейін соң қазақ балаларына арналған жеті жылдық мектепте оқып, 1886 жылы Омбыдағы

зақ автономиясының шекарасын қалыптастыруы. 1920 жылы 17 тамызда Ленин төрағалығымен өтіп, қазақ өкілдері қатысқан Халық комиссарлары кеңесінде Қазақ автономиясы туралы мәселе қаралғанда, Қазақстан жағдайы туралы Әлімхан баяндама жасап, өктемшіл, озбыр, отаршылдық пиғылдағы өкілдермен қызу айтыста Қазақстанның шекарасын бұлтартпас дәлелдермен қорғап шықты.

өндері мен күйлерін зерттеуге арнаған поляк жұртының даңқты перзенті Александр Затаевич Қазақстан Халық Комиссарлары Кеңесінің төрағасы Нығмет Нұрмақовтың шақыруымен Қарқаралы өңіріне келген сапары барысында 154 ән жазып алған екен. Ол осы жердің өгілігі үш әншісі Ғаббас Айтбаев, Әміре Қашаубаев және Қали Байжановтың орындаушылық шеберлігін тамсана баяндайды. Сырласы, француз жазушысы

ҚАРҚАРАЛЫ
тарих толықнында

Арқаның алтын алқасы

4 жылдық техникалық училищені тәмамдап, кейін Санкт-Петербургтегі Орман шаруашылығы институтының экономика факультетінде білім алды. Дәл сол студенттік шақта сан алуан қозғалыстарға белсенді түрде араласқан Әлекең жандармерияның назарына ілікті, «саяси сенімсіздердің» қара тізіміне енді. Яғни, саяси жұмысқа ол үлкен өзіндікпен келді. Ақбайдың Жақыбы Қарқаралыдағы қазақ интернатын 1886 жылы бітіріп, одан кейін Омбы, Томск гимназияларында оқып, 1898 жылы Санкт-Петербург университетінің заң факультетіне түседі. Оны 1903 жылы 1-дәрежелі дипломмен бітіріп шыққан екен. Яғни, «Қарқаралы құзырхаты» жазылған кезде ол жоғары білімді маман. Қарқаралыдан шыққан үштіктің ең кішісі Әлімхан Ермеков Қарқаралыдағы қалалық училищені үздік бітіріп, 1905 жылы Семейдегі ерлер гимназиясына түседі. Оны 1912 жылы алтын медальмен бітіріп, Томск технология институтының тау-кен факультетіне қабылданады. Ол жан-жақты білімді болған адам. Әлімхан өз қолымен толтырған анкеталарда ағылшын, неміс, француз, итальян тілдерін білетінін көрсеткен. Ә.Ермековтің тарихи зор еңбегі — Қа-

Торғай топырағының түлегі Ахмет Байтұрсынұлы Қарқаралыда қазақ-орыс мектебінің оқытушысы, қалалық училищенің меңгерушісі қызметін атқарды. Қаладан қозы көш жердегі Ақтерек аулындағы мектепті ұлт ұстазы салдырып, өзі мұғалім болған дүр.

Орыс жазушысы һәм саяхатшы Михаил Пришвин 1909 жылы Семейден Қарқаралыға келген сапарында Ку болысын бірнеше жыл басқарған бай, жаңа тұрмыстың жаршысы, меценат Қасен Ақайұлының аулында мейман болғанын бейнелі суреттермен кестелейді. Байдың үйі 40 бие сауатынын, бір отырғанда 20 литр қымыз ішілетінін, күніне екі мал сойылатынын, өзіне «құлағың жақсы естісің!» деген тілекпен құлақ бергенін әсерлі жазады. Қымызды Қасеннің өзі сапырып, ағаш тостағандарға құйып береді екен. «Қара араб» деген очеркінде қазақтардың аспан денелері Шолпан, Есекқырған, Темірқазық, Жетіқарақшы, Үркер туралы аңыздарын, болжамдары мен ырымдарын әңгімелеп, олардың көпшілігі дала тұрғындарының ұзақ жылғы тәжірибесінің жемісі екенін айтады.

Саналы ғұмырының ең жемісті бөлігін қазақ халқының музыкалық мұрасын —

Ромен Ролланға жазған хатында А.Затаевич қазақ өнінен алған әсерімен: «Даланың өсемдігін, әсіресе атақты Қарқаралы даласының сұлулығын мен өзімнің нашар французшамен сізге жеткізуге батылым бармай отыр», — деп тебіренеді.

«Есіл Қарқаралы» деген еңбегінде қаладағы кейбір күйі адамдардың күйбең тірлігіне реніш білдірсе де, ұлт классиктерінің бастауында тұрған тұлғалардың бірегейі Мұхтар Әуезов Қарқаралыға, ондағы өрелі өзгерістерге немқұрайды қарамағаны белгілі. Абайдың өмірі, оның тағдыры қалыптасуына ықпал еткен тұлғалар туралы деректер жинап, Қазақстан автономиясының бір жылдық мерекесін ұйымдастыру мақсатымен келген сапарлары оны уақыт өте келе үлкен толғаныстарға, кесек бейнелер жасауға ұмтылдырғаны анық.

Қарқаралының қасиетті жері барлық саналы ғұмырын қазақ ұлтының мұраты үшін арнаған талай бірегей тұлғалардың болашақ қадамдарына серпін берді. XX ғасырдың бірегейі тұлғалары — Қазақстан Ғылым академиясының президенті Ш.Шекин, академиктер О.Жәутиков, Ә.Сағынов, академияның мүше-

корреспонденті А.Машанов білім мен ғылымға алғашқы қадамдарын осы қалада бастаса, құнарлы топырақтың талантты перзенттері А.Рақышев, Б.Алдақұманов, Т.Сейсембеков, С.Әдеков, Қ.Жұмашев, Р.Жұмашев, т.б. аға ұрпақтың ізденісті жолын сәтті жалғастырып келеді.

Осыдан ғасырдан астам уақыт бұрын өршіл рухты Мәди атамыз:

— Атыңнан айналайын, Қарқаралы, Сенен — бұлт, менен — қайғы тарқамады.

Сайыңнан сайғақ құрлы сая таппай, Мен бір жан құғын көрген Арқадағы — деп тебіренсе, Сарыарқаның салқар жонындағы осынау шұратты бұрын-соңды көрген ақын атаулының оны жырға қоспағаны кем де кем. Найзағай ақын Қасым Аманжолов:

— Уа, дариға, алтын бесік — туған жер, Қадіріңді келсем білмей, кеше гөр.

Жата алмас ем топырағында тебіренбей,

Ақын болмай, тасың болсам мен егер, — деп жарқылдаған екен. Қазір есімі көп атала бермейтін Қапан Сатыбалдин:

— Қарқаралы — туған жерім, Өзіме ыстық думан бөлім, — деп егіліпті. Құтты мекенде қазақ балалар әдебиетінің классигі Сапарғали Бегалин еңбек етсе, алыптар шоғырының өкілі Әлжаппар Әбішев, ақын Жаппар Әмірбеков, қажырлы қаламгер Сапарғали Ләмбеков, басқа да көптеген қаламгерлер туып-өсіп, шығармаларына арқау етті осы топырақты.

Осы жерді ұдайы аңсап келетін ақын Сырбай Мәуленов:

— Қарқаралы, сен маған жолықтың, Өлеңі болып Қасым Аманжоловтың. Таң жүзі болып,

Ән құзы болып Мәдидің Қанды ізі болып кек ала жорықтың. Қарасам саған қашанғым

еске түскендей, Қаба сақалды тауларың

ескерткіштердей, Қарағайларың қапсағай бойлы

Қазыбектердей, Самал желдерің сандық тастарға

жырларын жазып өткендей. Күн шалған шыңдар күмбезді

киіз үйлердей,

Толқыған көлдер Тәттімбет тартқан күйлердей, — дейді ақтарылып. Осы шынарлардың ізін қазіргі таңда қазақ әдебиетінің ақсақалы болып қалған Серік Ақсұңқарұлы бастаған топты өмірден ерте өткен Тұрсын Жұмаш, қазір өндірте жазып жүрген Руслан Нұрбай, Қуаныш Медеубаев, Қайрат Асқаров, Жанат Жаңқашұлы, тағы басқа да жас берендер жалғастыруда.

Ермек БАЛТАШҰЛЫ
(жалғасы бар)

Заң және қоғам

Қазақстан Республикасы Конституциясының 1-ші бабына сәйкес, мемлекетіміз өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы-адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары.

Жол-көлік оқиғасы — көлік құралының жол бойындағы қозғалысы барысында және оның қатысуымен адамдар қаза тауып не жарақатталған, көлік құралдары, ғимараттарға, жүктерге не болмаса басқа материалдық нұсқан келтірген оқиға.

Жол жүрісіне қатысушы — көлік жүргізушісі, жаяу жүргінші, көлік құралдарының жолаушысы, т.б. ретінде жол жүрісіне тікелей қатысқан адам.

Қарқаралы ауданының көлемінде жол-көлік оқиғалары мен соның салдарына болатын өлім мен жарақат фактілері азаймай отыр. Жол қозғалыс оқиғасы өздігінен туындамайды. Ол қозғалыс ережелерінің қандай бір талаптарын сақтамағандықтан болады.

Соңғы жылдары өзектілігін жоғалтпаған өзекжарды мәселеге Президентте ерекше көңіл бөліп, заң бұзушыларды оның ішінде мас күйінде автокөлік жүргізгендерді қатаң жазалау керектігін тапсырған еді.

Жол сақшылары көлік тізіндегендерді тәртіпке шақырғанымен, нәтиже аз сияқты. Ауданымызда жол-оқиғаларының көп тіркелетіні алаңдатады. Адамдар қаза тауып, жарақаттанып жатыр.

Оқиғалардың басым көп бөлігі негізінен жүргізушілердің жол жүрісі қағидаларын сақтамаудың, олардың заңға мойынсынушылық мінез-құлқытарының

Жол-көлік оқиғалары — қоғам өміріне қауіп төндіруде

қалыптаспауының, зейінсіз болуының, ішімдік ішіп жолға шығу және жаяу жүргіншілердің рұқсат етілмеген жерден өтуі, ауа райының қолайсыздығы кезінде жол жабындысының дұрыс болмауының және автомобиль жолдарына малдың шығып кетуі салдарынан орын алған.

Ауданымызда 2023 жылдың қорытындысы бойынша 8 қылмыс орын алса, ағымдағы жылдың 1 тоқсанында ғана 3

қылмыс орын алғаны мәлім.

28.03.2023ж. шамамен 13:30 сағатта азамат М.М.Ш. орташа дәрежедегі мас күйінде тіркеусіз «YAQI HAMMER YQ200» маркалы мотоциклді мототолемсіз жүргізіп, мотоциклдің басқаруына ие бола алмай құлап, алған дене жарақаттарының нәтижесінде қайтыс болған.

Жол ережесі талаптарын сақтамағанын, қорғаныс құрылғыларын кимегенін

және алкогольдік өнімдерін ішкенін нәтижесінде осындай апатқа ұшыраған.

Сонымен қатар, ауданымызда ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы орын алған оқиғалар 2023 жылдың 1 тоқсанында 517 деректер орын алса, ағымдағы жылдың 1 тоқсанында 751 деректер орын алған, яғни 45% өскен.

02.02.2024ж. сағат шамамен 07:00 кезінде азамат Б.С.Т. жүргізуші куәлігінің жарамдылығы жарты жыл бұрын өтіп кеткеніне қарамастан, өзіне таныс азамат С.Б.А.-ға тиесілі жеңіл автокөлігін, алайда соңғының рұқсатынсыз орташа дәрежелі алкогольдік өнімін ішкен күйінде басқарып кеткен.

05.02.2024ж. аудандық соттың қаулысымен азамат Б.С.Т. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 608-бабының 6-бөлігімен (Жүргізушінің көлік құралын алкогольдік, есірткілік және (немесе) уытқұмарлық масаң күйде басқаруы, сол сияқты көлік құралын алкогольдік, есірткілік және (немесе) уытқұмарлық масаң күйдегі адамның басқаруына беру) кінәлі деп танылып 20 тәулікке әкімшілік қамаққа алынған.

Бұған қарамастан, 13.03.2024ж. аудан прокуратурасы азамат Б.С.Т.-ға қатысты Қылмыстық кодекстің 200-бабының

1-бөлігімен (Автомобильді немесе өзге де көлік құралын жымқыру мақсатынсыз құқыққа сыйымсыз иеленіп алу) сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастады, тергеу нәтижесінде қылмыстық іс жәбірленушінің татуласымен тоқтатылып азамат Б.С.Т. қылмыстық жауаптылықтан босатылған.

Көрсетілген деректердің барлығы, яғни бір азаматтың бір мезгілде екі жауапкершілікке тартылуы алкогольдік өнімдерді ішкенін нәтижесінде орын алған.

Автокөлік жолдарындағы жол-көлік оқиғаларының сақтық шаралары ретінде төмендегіні білген жөн:

Біріншіден, жылдамдықты шегінен асырмау. Орташа жылдамдықтың асырылуы жол-көлік оқиғасы болу ықтималдылығы мен оның салдарының ауыртылушылығына да тікелей әсер етеді.

Екіншіден, алкогольдік ішімдіктер мен психоактивті заттарды пайдаланған күйде көлік жүргізбеу, яғни алкогольдік ішімдіктер мен психоактивті заттар, нашақорлық препараттарының әсерімен көлік жүргізгенде өлім мен ауыр жарақатқа әкелетін көлік оқиғасының ықтималдылығы әлдеқайда артады.

Үшіншіден, смартфондар мен басқа да құрылғыларға көңіл бөлмеу, көлікті жүргізуге кедергі келтіретін, жүргізушінің назарын бұратын факторларға жол бермеу қажет.

Жол саласына қатысты әр деректің артында адам тағдыры тұрғанын ұмытпайық. Сондықтан, барлық жүргізушілерді жолда мұқият болып, жылдамдықты асырмай, жол ережелерін қатаң сақтауға шақырамыз.

Ернұр МЕЙРАМОВ,
Қарқаралы ауданы
прокурорының орынбасары

ТОО «Казэнергоцентр» уведомляет своих потребителей об изменении с 1 мая 2024 года цен на электроснабжение по группам потребителей:

Обслуживаемая территория	Цены на электроснабжение за 1 кВт*ч, тенге							
	Потребители использующие электрическую энергию для бытовых нужд		Потребители использующие электрическую энергию не для бытовых нужд		Юридические лица, финансируемые из государственного бюджета		Юридические организации, производящие социально значимые продовольственные товары	
	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС
г.Каркаралинск	17,60	19,71	28,51	31,93	73,59	82,42	26,11	29,24

Дифференцированные тарифы на электрическую энергию в зависимости от объемов ее потребления физическими лицами:

1. Трехуровневые тарифы для потребителей, использующих электрические плиты

Обслуживаемая территория	Цены на электроснабжение за 1 кВт*ч, тенге					
	Тарифы первого уровня до 100 кВт*ч		Тарифы второго уровня от 101 до 180 кВт*ч		Тарифы третьего уровня свыше 180 кВт*ч	
	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС
г.Каркаралинск	15,97	17,89	21,12	23,65	26,40	29,57

2. Трехуровневые тарифы для одиноко проживающих пенсионеров по возрасту, инвалидов, участников Великой Отечественной войны и приравненных к ним лицам, использующих электрические плиты

Обслуживаемая территория	Цены на электроснабжение за 1 кВт*ч, тенге					
	Тарифы первого уровня до 120 кВт*ч		Тарифы второго уровня от 121 до 180 кВт*ч		Тарифы третьего уровня свыше 180 кВт*ч	
	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС	без НДС	с НДС
г.Каркаралинск	15,97	17,89	21,12	23,65	26,40	29,57

«Казэнергоцентр» ЖШС өз тұтынушыларын 2024 жылғы 1 мамырдан бастап тұтынушылар топтары бойынша электрмен жабдықтау бағасының өзгергені туралы хабардар етеді:

Қызмет ететін аумақ	1 кВт * сағ электрмен жабдықтау бағасы, тенге							
	Электр энергиясын тұрмыстық қажеттіліктерге пайдаланатын тұтынушылар		Электр энергиясын тұрмыстық қажеттілікке емес пайдаланатын тұтынушылар		Мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылатын заңды тұлғалар		Заңды ұйымдастыру, Әлеуметтік маңызы бар тауарларын шығаратын заңды тұлғалар	
	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған
Каркаралы ауданы	17,60	19,71	28,51	31,93	73,59	82,42	26,11	29,24

Электр энергиясын жеке тұлғалардың тұтыну көлеміне қарай оның сараланған тарифтері:

1. Электр плиталарын пайдаланатын тұтынушылар үшін үш деңгейлі тарифтер

Қызмет ететін аумақ	1 кВт * сағ үшін электрмен жабдықтау бағасы, тенге			
	Бірінші деңгейдегі тарифтер 100 кВт*сағ дейін		Екінші деңгейдегі тарифтер 101-ден 180 кВт*сағ дейін	
	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған
Каркаралы ауданы	15,97	17,89	21,12	23,65

2. Электр плиталарын пайдаланатын жасы бойынша жалғыз тұратын зейнеткерлер, мүгедектер, Ұлы Отан соғысына қатысушылар және оларға теңестірілген адамдар үшін үш деңгейлі тарифтер

Қызмет ететін аумақ	1 кВт * сағ үшін электрмен жабдықтау бағасы, тенге					
	Бірінші деңгейдегі тарифтер 120 кВт*сағ дейін		Екінші деңгейдегі тарифтер 121-ден 180 кВт*сағ дейін		Үшінші деңгейдегі тарифтер 180 кВт*сағ жоғары	
	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған	ҚҚС-сыз	ҚҚС қосылған
Каркаралы ауданы	15,97	17,89	21,12	23,65	26,40	29,57

Өзіңізді қорғаңыз!

Еуропалық иммундау апталығы

Қарқаралы ауданында 2024 жылғы 21-27 сәуір аралығында Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының бастамасымен «Вакциналар: өткен, қазіргі және болашақ ұрпақ үшін денсаулықты қорғау» ұранымен Еуропалық иммундау апталығы өтуде.

2024 жылғы Еуропалық иммундау апталығының мақсаты – әр адам үшін ұзақ және салауатты өмір сүруге ықпал ететін вакциналарға тең және кең қол жетімділіктің маңыздылығын атап өту. Бұл науқан халықтың жұқпалы аурулардың профилактикасына оң көзқарасын қалыптастыруға, вакцинациядан бас тарту мәселесіне назар аударуға, адамдардың денсаулығы мен әл-ауқатын сақтау, өмір сүру ұзақтығын арттыру үшін иммундаудың маңыздылығы туралы халықтың хабардарлық деңгейін арттыруға бағытталған.

Иммундау жыл сайын миллиондаған адамдардың өмірін сақтап қалады және бұл жағдайды сақтап қалу қажет. Вакцинамен басқарылатын инфекциялардың өршуінің айтарлықтай төмендеуі көптеген жұқпалы ауруларды сирек кездесетін жағдайға айналдырды. Дегенмен, вакцинамен басқарылатын инфекциялар өлі де мүгедектік пен өлімнің себебі болып табылады. Еуропалық иммундау апталығы әр баланы иммундау жұқпалы аурулардың алдын алу және өмір сүру ұзақтығы үшін маңызды деген негізгі идеяны насихаттауға ықпал етеді.

Қазақстан Республикасында халықты ететін жұқпалы ауруларға қарсы

егетін екпелерді егудің бекітілген күнтізбесі және тізбесі бар. Біздің елімізде вакцинация 60 жыл бойы сәтті жүргізіліп келеді және ол ең алдымен балаларға әсер еткен асқынулармен, өлім жағдайларымен ауыр өтетін ауруларға қарсы бағытталған.

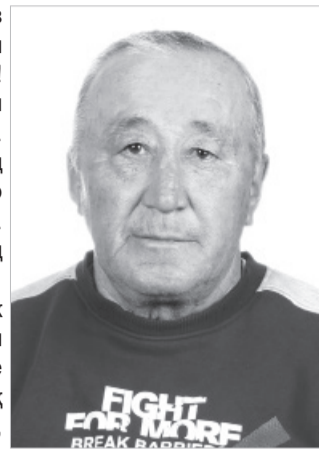
Иммундау халықтың барлық топтары үшін қолжетімді және тегін. Вакцинация – балалар мен барша тұрғындарды бірқатар инфекциялардан

қорғаудың ең сенімді әдісі. Құрметті ата-аналар! Балаңыздың денсаулығы сіздің қолыңызда! Балаңызға екпені уақытылы алуға және еліміздің дені сау азаматы болып өсу өз қолдарыңызда!

Д.СҮЛЕЙМЕН,
Қарқаралы аудандық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының бөлім басшысы

Құттықтаймыз!

Қарқаралы қаласының тұрғыны, **Аринов Мейрам Төкенұлы** 1 мамырда 63 жасқа толатын мерейтойыңызбен шын жүректен құттықтаймыз! Жүйрік уақыттың ұшқыр қанаты Сізді мағыналы ғұмырыңыздың биік бір белесі – 63 жасқа алып жетті. Адам баласының ұзақ өміріндегі бел-белестердің бәрі де елеулі саналса керек. Сөйтсе-дағы пайғамбар жастың орны мүлдем ерекше екені баршаға мәлім. Міне, ортамызда аман-есен алтыншы асқардың шыңына қол созып отырсыз.

Әрбір адамның өзіне тән ғұмыр жолы, тіршілік баяны бар. Еткен еңбек, көрген бейнет, татқан зейнет, алған асу, жеткен биік әркімнің өмірінде әрқилы. Өзінің өнегелі өмір соқпағында сыйластық пен достықтың ұлағатын ұлықтап, үлкенге құрмет, кішіге ізет болар ұлттық дәстүрлерді үкілеп келе жатқан Сіздің саналы ғұмыр жолыңызды жастарға үлгі етіп, мақтан тұтамыз. Сіз өнегелі өмір сүріп, бақыттың бағында ұл-қыздарыңыздың қызығы мен қуанышына, немере, жиендеріңіздің сүйіспеншілігіне бөленіп, ағайын-туыс ортасындағы алтын көпірдей қадірлі қалпыңызды сақтап келесіз.

Қуанышпен құттықтаймыз. Әрбір белес, әрбір асу, ол – біріз, Қашанда да жақсылыққа сендіңіз. Сізді мерейтойыңызбен құттықтай отырып, Өзіңізге зор денсаулық, ұзақ ғұмыр, жаңа шығармашылық табыстар, отбасыңызға амандық тілейміз! Сізге әрдайым мықты денсаулық, еңбегіңізге толағай табыс тілейміз. Әр күніңіз шуақты, денсаулығыңыз қуатты болсын!

Тілек білдірушілер: **апасы, бауырлары, қарындастары туған туыстары.**

Хабарландыру

«Алтай полиметаллы» ЖШС, ҚР Экологиялық кодексінің 96 бабына сәйкес 2024 жылғы 3 маусымда сағат 10:00-де, Қарағанды облысы, Қарқаралы ауданы, Шарықты а.о., Теректі а. Абай к-сі ғимарат 12 мекенжайлары бойынша «Қоршаған ортаны қорғау бөлімі «Қарағанды облысы, Қарқаралы ауданы, Шарықты а. о., Теректі а. мекенжайы бойынша орналасқан «Алтай полиметаллы» ЖШС вахталық кентіне арналған буландырылған шұңқырға су бұрлатын биологиялық тазарту кешенін салу» жұмыс жобасына, ШРЕТЖ, ҚББ, ТҚШЖ, ӨЭБ» бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдаулар өтетіндігін хабарлайды.

Жобаның бастамашысы: «Алтай полиметаллы» ЖШС, БСН: 050740000965, Ақтөбе облысы, Хромтау ауданы, Дөң а.о., Оңғар а., Абай даңғылы, 24. тел: 8 (702) 5574058.

Жобаны әзірлеуші: «Eco Project Company» ЖШС, БСН: 200540023731, Ақтөбе қ., көш. Тургенева 3В, тел: + 7 (702) 557 40 58.

Әсер ету аймағы: ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ, ҚАРҚАРАЛЫ АУДАНЫ, ШАРЫҚТЫ А.О., ТЕРЕКТІ А., ҚАЗЫБЕК БИ КӨШЕСІ, 13-ҮЙ, 2-ПӘТ

Учаскенің географиялық координаты: биологиялық тазарту станциясы учаскесі 50°01'61,29" с. е. 76°15'84,01" ш. б. Әсер тигізетін территорияның географиялық координаты: Теректі а. (Шарықты а.о.) 50°01'06,84" с. е. 76°16'91,95" ш. б.

және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар, қоғамдық тыңдаулар онлайн режимде өткізіледі. Белсенді сілтеме <https://us05web.zoom.us/j/82049971433?pwd=yaHbOtvfv3PUSafExOaUahUTb9fh.1> немесе конференция идентификаторы: 820 4997 1433 Кіру коды: 2Zf8bF.

Жобаның бастамашысы: «Алтай полиметаллы» ЖШС, БСН: 050740000965, Ақтөбе облысы, Хромтау ауданы, Дөң а.о., Оңғар а., Абай даңғылы, 24. тел: 8 (702) 5574058.

Жобаны әзірлеуші: «Eco Project Company» ЖШС, БСН: 200540023731, Ақтөбе қ., көш. Тургенева 3В, тел: + 7 (702) 557 40 58.

Әсер ету аймағы: ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ, ҚАРҚАРАЛЫ АУДАНЫ, ШАРЫҚТЫ А.О., ТЕРЕКТІ А., ҚАЗЫБЕК БИ КӨШЕСІ, 13-ҮЙ, 2-ПӘТ

Учаскенің географиялық координаты: биологиялық тазарту станциясы учаскесі 50°01'61,29" с. е. 76°15'84,01" ш. б. Әсер тигізетін территорияның географиялық координаты: Теректі а. (Шарықты а.о.) 50°01'06,84" с. е. 76°16'91,95" ш. б.

Объявление

ТОО «Алтай полиметаллы», в соответствии с требованиями статьи 96 Экологического кодекса РК, сообщает, что в 10 час 00 мин. 03 июня 2024 года по адресу Карагандинская область, Каркаралинский район, Шарыктинский с.о., с. Теректы, ул. Абая строение 12 состоятся общественные слушания в форме открытого собрания по проектам «Раздел охраны окружающей среды к рабочему проекту «Строительство комплекса биологической очистки с отводом воды в поля-испарители для вахтового поселка ТОО «Алтай полиметаллы», расположенного по адресу Карагандинская область, Каркаралинский район, Шарыктинский с.о., с. Теректы», ПДС, ПУО, ППМ, ПЭК».

С пакетом проектной документации можно ознакомиться на Едином экологическом портале, а также сайте МИО <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-tabigat/activities/5159?lang=ru>.

Все замечания и/или предложения принимаются в срок не позднее 3 рабочих дней до даты проведения общественных слушаний на Едином экологическом портале, а также pr.resurs@mail.ru.

В случае введения чрезвычайного положения и (или) ограничительных мероприятий, в том числе карантина, чрезвычайных ситуаций социального,

природного и техногенного характера, общественные слушания проводятся в онлайн-режиме. Активная ссылка проводимых общественных слушаний <https://us05web.zoom.us/j/82049971433?pwd=yaHbOtvfv3PUSafExOaUahUTb9fh.1> или Идентификатор конференции: 820 4997 1433 Код доступа: 2Zf8bF.

Дополнительную информацию можно получить по адресу esorgo-1@mail.ru и по телефонам + 7 (702) 557 40 58.

Оператор намечаемой деятельности: ТОО «Алтай полиметаллы», БИН: 050740000965, КАРАГАНДИНСКАЯ ОБЛАСТЬ, ҚАРҚАРАЛЫНСКИЙ РАЙОН, ШАРЫҚТЫ А.О., ТЕРЕКТІ А., улица Казыбека Би, 13, дом 2. тел: 8 (702) 5574058.

Разработчик проекта: ТОО «Eco Project Company», БИН: 200540023731, г. Ақтөбе, ул. Тургенева 3В, тел: + 7 (702) 557 40 58.

Территория воздействия: Карагандинская область, Каркаралинский район, Шарыктинский с.о., с. Теректы.

Географические координаты участка: участок станции биологической очистки 50°01'61,29" с. ш. 76°15'84,01" в. д.

Географические координаты территории воздействия: с. Теректы (Шарыктинский с.о.) 50°01'06,84" с.ш. 76°16'91,95" в. д.

Біздің электрондық поштамыз:
Karkaraly_TOO@mail.ru

Біздің байланыс телефонымыз:
8-775-548-3523

Қарқаралы аудандық білім бөлімі мен білім беру қызметкерлері кәсіподақ комитеті және Егіндібұлақ ауылына қарасты № 5 орта мектеп ұжымы осы мектептің оқытушысы Кожеева Марал Амантаевнаға анасы **Карашаш Никанбаеваның** қайтыс болуына байланысты қайғысына ортақтаса отырып көңіл айтады.

Қасым оқулары

Қасым жырлары мәңгілік

Аудандық кітапханада Қарқаралы қаласының мерейтойына және 23 сәуір Дүниежүзілік кітап және авторлық құқық күні қарсаңында, ҚР Тіл саясатын дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асыру мақсатында «Сен неткен бақытты едің келер ұрпақ...» атты дәстүрлі Қасым оқулары өткізілді.

Екі кезеңнен тұратын байқауға әр ауылдан 16 жасөспірім өтінші білдірген болатын. «Дүниеге келер әлі талай Қасым» атты бірінші кезеңде қатысушылар ақын шығармашылығынан үзінділер оқыса, «Қазақ аспанында – Қасым рухы» атты екінші кезеңде қатысушылар өздері ақынға арнап шығарған туындыларын тарту етті.

Жалпы шараның негізгі мақсаты Қасымның ұлылығын, жырларының ерекше рухтылығын қазіргі ұрпаққа айтып қана қоймай, Қасым мұрасын насихаттау. Жырға әуестігі бар жастарды Қасым жырларын қамти отырып, ақындыққа баулу, жастардың шығармашылық әлеуетін дамыту, көркем әдебиет пен көсемсөз жанрын жандандыру, тіл мәдениетін көтеру.

Қарқаралы қаласының өнер мектебінің директоры Спабекова Рымкүл Ахметжанқызы, О.А.Жауітқов атындағы №1 қазақ орта мектебінің қазақ тілі, әдебиеті пәнінің мұғалімі Жүнісова Алмагүл Амангелдіқызы, аудандық мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің бас маманы Топеуханова Қаламқас Ерденқызы қатысушылардың өнерін бағалап, әділ шешімдерін шығарды. Әділқазылар алқасының шешімі бойынша бас жүлдені Қарағаш

ауылының оқырманы Марат Нұрдаулет иеленді. Бірінші орын Сарыобала ауылының оқырманы Айтбай Марғұлға, екінші орын Қарқаралы қаласының оқырманы Төлеген Балым мен Бесоба ауылының оқырманы Ойрат Жарқынға, үшінші орын Бүркітті ауылының оқырманы Мейіраханқызы Гүлімге, Әбдірахман Ұланға және Талды ауылының оқырманы Бейбітжан Балеркеге бұйырды. Жеңімпаздарға дипломдар мен бағалы сыйлықтар, барлық қатысушыларға алғыс хаттармен марапатталды. Шын ақын өлмейді. Ол өзінің өмірлі өлеңдерімен оқырмандарының жүрегінде, қиялында, ақыл парасатында жасайды, ұрпақтармен тіл тауып сырласады.

Қасым Аманжоловтың поэзиясы дәл осындай ұзақ жасайтын мұраға жатады. Тарихқа көз салсақ, көптеген оқиғалармен таныса отырып, Өзінің қара басын ғана емес, халқының болашағын ойлап, сол үшін өзінің өлең - жырларын арнаған азаматтардың бірі – ақиық ақын Қасым Аманжоловқа арналған шара өз мәнінде, жоғары деңгейде өтті.

Перизат ШАКАР,
Қарқаралы аудандық кітапхана

Кездесу

Ғаламның күні мен қаламның құны

Сәуірдің 23 жұлдызын жер-жаһан "Кітап және авторлық құқық күні" – деп белгілеген екен. Осы күні аудандық кітапхана ғимаратында ҚР Жазушылар одағы облыстық бөлімшесінің жетекшісі, ақын жерлесіміз Жанат Жаңқашұлы және әнші-сазгер бауырымыз Саян Бөдеспен кездесу сәті өтті.

Шарапатты шараның беташарын ауданымыздың белгілі өнерпазы Әлімжан Мәкеннің "Қарқаралым" әнімен бастады. "Кездесу күні" атты жырды тегінен күміс жыры төгілген" деген атаумен өткен сазды сұхбат сағатында Ұлттық әдеби "Айбоз" сыйлығының иегері Жанат ақынның пікірі тыңдалып, кітапхана мамандары мен жас оқырмандар арасында сарапқа салынды. Әдеби сәттің алдында ақын, әнші бауырларымыз "Жаңа Қазақстан – таза Қазақстан" ұранының аясында көне қаламыздың көшесіне тал отырғызу шарасына қатысқан болатын. Рухани шараға аудандық ішкі саясат бөлімінің басшысы Нұрбек Әнуарбекұлы да бой көрсетіп, ой бөлісті. Ақын Жанат Жаңқашұлы туған жер туралы, ішкі иірімдермен астарқан лирикалық жырларымен жұртшылықты баурады.

Ән дүлдүлдерінен сабақ алып, небір аламандарға ат қосқан Саян да Қарқаралы қаласын сазымен тер-

беді. Сол күні Жанаттың сөзіне жазылған "Қымызы-ай" деген жаңа әннің тұсауы кесілді. Көрермен боп келген Мыңжасар Әдеков атындағы ауыл шаруашылық колледжі студенттері мен №44 мектептің оқушылары сұрақтар қойып, кездесу кейіпкерлері тамаша жауаптарымен тамсандырды. Келешекте жырқұмар, кітапқұмар оқырмандар үшін осындай қауышулар қалыпты өтіп тұрмақ. Аудандық мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің басшысы Жазирә Қапшықызы мен Қарқаралы орталықтандырылған кітапханалар жүйесінің басшысы Айнаш Түсіпжанқызы келген жерлерестерге кемел келешек тілеп, естелікке сый-сыяпатын жасап, туған жер қашанда оларды қуана қарсы алатынын жеткізді.

Руслан НҰРБАЙ,
Қарқаралы аудандық кітапханасы

Қарқаралы ауданында Мемлекет басшысы жариялаған "Таза Қазақстан" республикалық экологиялық акция аясында ауқымды экологиялық айлығы бастау алған өді. Оған қала, кент, ауыл тұрғындары да белсене қатысты. Атап айтқанда, тұрғындар, еңбек ұжымдары, мемлекеттік органдардың қызметкерлері, шағын және орта бизнес субъектілері, өріктілер, оқушылар, зейнеткерлер.

Ауқымды шара

Ауданда арықтарды санитарлық тазалау, көшелерді, тротуарларды, аумақтарды, аулаларды тазалау, әртүрлі сауда объектілеріне іргелес жатқан аумақтарды тазалау, рұқсат етілмеген полигондарды жою және т.б. жұмыстар жүргізілді. Ұйымдар өздеріне бекітілген учаскелерді, ал тұрғындар өз аулалары мен оларға іргелес аумақтарды тазартты. «Таза Қазақстан» республикалық акциясы аясында Қарқаралы қаласында жетікүндік «Жасыл аймақ» апталығы ерекше өтті. Аудандық орталық аурухана алаңында және қала көшелерінде ағаш көшеттері отырғызылды. Іс-шараға қала тұрғындары мен жастар белсене қатысып, барлығы 5000 шаршы метр жерге 200 түп терек, акация, қарағаш көшеттері егілді. Сондай-ақ, демеушілердің көмегімен қосымша 200 түп қарағай көшеттері қала бойынша отырғызылды. Ал, Қарқаралы Мемлекеттік Ұлттық паркінің аумағында «Таза орман» акциясы өтті. Акцияға ұлттық парк қызметкерлері мен орманшылары, өрікті жастар қатысты. Жалпы алғанда, аудан көлемінде та-

залық жұмыстарына 3 240 адам қатысып, 42 805 тоннаға жуық күл-қоқыс шығарылды. 21 заңсыз төгілген күл-қоқыс орындары жойылып, 211 гектар аумақ тазаланды. Жергілікті полиция өкілдері қызметкерлері Өкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің 505 бабы бойынша 120 хаттама толтырып, тұрғындарға ескерту жасалды.

Аудан әкімі Әділжан Арғыновтың 2024 жылғы 26 наурыздағы №1/27 өкіміне сәйкес аудан елді мекендерінде көктемгі екі айлық санитариялық тазалық және абаттандыру жұмыстары өткізілуде. Өкімге сәйкес 2024 жылдың 08 сәуірінен 03 маусымға дейін көктемгі екі айлық санитариялық тазалық және абаттандыру жұмыстары жоспарланған. Осыған орай, аталған экологиялық акция өлі де жалғасын таба бермек. Баршаның да "Таза Қазақстан" акциясына шақырамыз. Қасиетті Қарқаралы жеріміздің тазалығы мен жайлылығы ерқайсымызға байланысты екенін атап өткіміз келеді.

«Қарқаралы аудандық ішкі саясат бөлімі» ММ

Жан азығығы

Озық ой кітапханамен дамиды

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев ұлттық құрылтайдың екінші отырысында елдің ертеңі мен келешегі үшін атқарылар кезек күттірмес міндеттерді атап көрсетті. Президент ұлттық құрылтайда кітап оқу мен кітап басып шығару ісіне ерекше назар аударды. Сондай-ақ, балаларды ұлттық құндылық негізінде тәрбиелеу үшін сол бағыттағы кітаптарды оқытып, жалпы кітапқа деген қызығушылығын оятудың маңызын атап өтіп, арнайы тапсырма берді.

Қай заманда болмасын кітапхана сапалы білім берудің ең басты кепілі. Ұлттық құндылық пен руханиятымыздың бастауы кітапта. Қарқаралы аудандық балалар кітапханасында балалардың бойына адамгершілік қасиеттерді дарыта отырып, болашақта елін сүйетін, қоғамдағы әлеуметтік жағдайларға өз үлесін қоса алатын, жан-жақты азамат тәрбиелеуде. Қызығушылықтары арқылы шығармашылық жұмыстар жүргізіп отырып, баланың бойындағы дарындылық қабілетін ашуды, елімізде білімді ұрпақтың қалыптасуына мақсат етті. Атап айтсақ, "Мейірімді жүрек" жобасы, «Шебер қолдар сиқыры» қолөнер шеберханасының сабағы, Қарағайлы балалар кітапханасында «Ертекті» қуыршақ үйірмесі, «Оқы, ойна, үйрен» қызығушылар клубы, «Берін

өзім істеймін, шеберден кем түпеймін», Әдеби-танымдық «Балдәурен» клубы «Ертекті» қуыршақ үйірмесі, «Сиқырлы сандықтағы ертегілер» жобалары және инновациялық жұмыстар «Ғажайып мекен кітапхана» библиокафе, «Жаңа кітаптар керуені» библиофреш, "Кітап – рухани кәусар бұлақ", «Балғын ұрпақ бақытым» калейдоскоп,

«Марат Қабанбай – біртуар биік тұлға» әдеби дилижанс, «Кенді өлке Қарағанды!» – gain ring интеллектуалды ойын, «Теңге — туелсіздік келбеті» флешбук, «Төлен Өбдік ізімен» әдеби

Арбат, «Кітап – алтын қазына», «Кітап шоу – 2023» фестивалі «Адамгершілік ғаламшарында» 1 маусым балаларды қорғау күніне орай "Бала деген – бір бақыт" атты көңілді іс-шаралар күні, ойын тренингтер т.б. шаралар өткізіп келеді. Кітап – рухани тәрбиенің негізі екеніне халықтың көзі жетіп келеді. Кітап оқып өскен өскелең ұрпақ ертең елімізді әлемнің ең дамыған мемлекеттерінің қатарына апаратыны сөзсіз.

Перизат БАЙДАУЛЕТОВА,
Қарқаралы аудандық балалар кітапханасының әдіскері

«Қарқаралы» аудандық газетінің редакциясы
ЖШС Директоры –
Бас редактор
Құрманғазы ӨТЕБАЙ

100800 Қарқаралы қаласы, Ө.Бөкейханов к., 40 үй
Бас редактор – 31-3-50 (факс)
Қабылдау бөлімі – 31-7-84, 8-775-548-35-23
Бухгалтерия – 31-4-56
E-mail: Karkaraly_TOO@mail.ru
Біздің есепшотымыз:
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ Қарағанды қаласы,
ИИК KZ326010191000161842,
БИК HNBKZZKX БИН 990940002210

Газет жергілікті «Қарқаралы» газеті редакциясы баспаханасында теріліп, беттеліп, Қарағанды қаласындағы «Арқо» ЖШС (Сәтбаев к., 15) баспаханасында басылды.

Меншік иесі: «Қарқаралы» аудандық газетінің редакциясы жауапкершілігі шектеулі серіктестігі
Құрылтайшысы: Жұмаханова Г.С. Газет Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінде
2019 жылдың 19 маусымында N17756-Г куәлікпен тіркелген.
Автордың пікірі редакцияның көзқарасымен сәйкес келе бермейді.

Газет сенбі сайын шығады. Көлемі 4 баспа табақ. Индекс 65626. Таралымы 2582. Тапсырыс 17